

vědecký časopis

ACTA STING

1
2012



AKADEMIE STING, o. p. s.
vysoká škola v Brně

ISSN 1805-1391

VYDAVATEL:

AKADEMIE STING, o. p. s., soukromá vysoká škola v Brně
Stromovka 1, 637 00 Brno
IČ: 262 39 604

REDAKČNÍ RADA

Šéfredaktor: Ing. David Král, Ph.D.

Hlavní editor: Ing. Eva Vincencová, Ph.D.

Editor: Bc. Michal Kuneš

Předseda: prof. JUDr. Karel Marek, CSc.
AKADEMIE STING v Brně

Místopředseda: doc. Ing. Zdeněk Sadovský, CSc.
AKADEMIE STING v Brně

Místopředseda: doc. RNDr. Zdeněk Karpíšek, CSc.
AKADEMIE STING v Brně

Tajemník: Ing. Lukáš Trčka
AKADEMIE STING v Brně

ČLENOVÉ:

doc. Ing. Jakub Fischer, Ph.D.
(Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta ekonomické statistiky)

doc. Ing. Roman Horák, CSc.
(Univerzita obrany v Brně, Fakulta ekonomiky a managementu)

doc. Ing. Jana Janoušková, Ph.D.
(Slezská univerzita Opava, Obchodně podnikatelská fakulta)

doc. Ing. Hanna Kalač, CSc.
(Národní univerzita statní daňové služby Ukrajiny Irpeň, Fakulta ekonomiky a zdanění)

prof. Ing. Vojtěch Koráb, Ph.D., MBA
(Vysoké učení v Brně, Fakulta podnikatelská)

doc. JUDr. Ivan Malý, CSc.

(Masarykova univerzita Brno, Ekonomicko správní fakulta)

doc. Ing. Danuše Nerudová, Ph.D.

(Mendelova univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta)

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková

(Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky)

prof. Giovanni Schiuma, Ph.D.

(Università della Basilicata Potenza, Itálie, Centre for Value Management)

doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.

(Vysoké učení v Brně, Fakulta podnikatelská)

prof. Ing. Alena Vančurová, Ph.D.

(Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví)

Přebírání materiálů je povoleno s prokazatelným souhlasem autora a redakční rady.

TISK:

AKADEMICKÉ AKLADATELSTVÍ

CERM, s.r.o. Brno

www.cerm.cz

ISSN:

1805-1391

EVIDENČNÍ ČÍSLO:

MK ČR E 20461

OBSAH

FOREIGN CAPITAL IN THE BANKING SECTOR IN UKRAINE

JANINA BELINSKA..... 7

APLIKACE INTERVALOVÉ ARITMETIKY V INDEXOVÉ ANALÝZE

APPLICATION OF INTERVAL ARITHMETIC IN INDEX ANALYSIS

ZDENĚK KARPÍŠEK - ALENA KOCMANOVÁ - DAVID KRÁL -
VERONIKA LACINOVÁ..... 13

PŘÁVNÍ ÚPRAVA A ŘEŠENÉ PŘÍPADY VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK

REGULATIONS AND CASE LAW OF PUBLIC PROCUREMENT

KAREL MAREK..... 26

PROCESNÍ ŘÍZENÍ VE VYSOKOŠKOLSKÉM VZDĚLÁVÁNÍ

PROCESS MANAGEMENT IN COLLEGE EDUCATION

LUKÁŠ TRČKA..... 52

CÍLE A DOPADY SOUČASNÉ „KONCEPCE“ DAŇOVÉ REFORMY V ČR

OBJECTIVES AND IMPACT OF CURRENT "CONCEPT" OF TAX

REFORM IN THE CZECH REPUBLIC

ALENA VANČUROVÁ..... 64

DAŇOVÁ SPRAVEDLNOST

TAX EQUITY

EVA VINCENCOVÁ..... 74

FOREIGN CAPITAL IN THE BANKING SECTOR IN UKRAINE

Janina Belinska

Abstract: *The dynamics and economic indicators of the foreign banks presence in the banking system, banking assets valuations and channels of the foreign banks influence on the national banking system are studied.*

Keywords: *foreign bank capital, foreign investors, feasibility, expansion, globalization, regulation.*

JEL Classification: F65

1 INTRODUCTION

Increased internationalization processes in the world economy due to both the increased openness of national economies and the integration of countries into economic alliances that will provide economic benefits for their members. The creation of such alliances is reflected in the integration of financial and banking services, which, in the first place, the most significant impact in the economic relations of the country.

2 INCREASING PRESENCE OF FOREIGN BANKS IN UKRAINE

Foreign capital into the banking system of Ukraine starts in period 2001-2003. At that time, had been a number of associations of banks, but the agreement between the Ukrainian and foreign banks have not received a grand scale. Since 2005 there has been intensification of market mergers and acquisitions of banks in Ukraine and the expansion of foreign capital into the domestic banking system.

Drawing 1. The number of banks on the origin of capital in 2007-2011



Source: Database of National Bank of Ukraine //

http://www.bank.gov.ua/control/en/publish/article?art_id=37942&cat_id=37937

In general, it should be noted that the most expensive mergers and acquisitions of banks were made with foreign participants: 2005 - Group «BNP Paribas Group» (France) acquired "UkrSibbank" for 325 million dollars., 2006 - Banking Group "Banca Intesa »(Italy) acquired" UkrSotsbank "for 1.161 billion., 2007 - group« Erste Bank der osterreichischen Sparkassen AG »(Austria) acquired AB" Prestige "for 104 million dollars., 2008 - group «Intesa Sanpaolo» (Italy) acquired OJSC "Pravexbank" for 750 million dollars., 2009 - "Vnesheconombank" (Russia) purchased PSC "Prominvestbank" for 1.080 billion., 2010 - «Platinum Bank» (Horizon Capital) acquired PJSC "Home Credit Bank" (Ukraine) (transaction value unknown). Note that the main investors in Ukraine's banking system are France, Austria, Russia and Cyprus.

The activity of foreign banks in the banking mergers and acquisitions continued until the global financial crisis in 2008. But even during 2008-2010, foreign investors have more opportunities and resources for transactions of purchase of Ukrainian banks, and therefore were initiated consolidation of bank capital due to recent acquisitions. Ukrainian banks, in turn, actively fought the effects of the crisis.

However, during the 2011-2012 biennium is bucking the situation.

3 IMPACT OF FOREIGN BANKS IN THE UKRAINE'S BANKING SYSTEM

Events on external financial markets have an impact primarily on the activities of banks with foreign capital, whose parent structures lose interest in further development of the "daughters" in emerging markets because of increased prudential requirements (in connection with the adoption of "Basel III ") and rising losses on investments in government debt eurozone. Given the prohibition of foreign currency lending population, one of the few instruments to hedge against currency risks in Ukraine for such banks are interbank transactions (where the rate increased significantly during the last few months), as well as investments in government debt (currency and indexed bonds).

With active buyers of Ukrainian banks international financial companies and banks become sellers. Despite the relatively high reputation in foreign banks than domestic banks and better position in the crisis of 2008-2009, some international financial group announced its withdrawal from the Ukrainian market in late 2010 left the market group «Home Credit Group», which had a "Home Credit Bank "russian" Renaissance group "sold" Renaissance Capital "investment Group« Kardan NV »reported sales 84% shares of" VAB Bank "financial group« Bank of Georgia »retained only 19.4% of shares of" BG Bank.

It should be noted that the market for mergers and acquisitions in the banking sector in Ukraine in 2011-2012 corresponds to the global trend. So in the last quarter of 2011, the volume of international mergers and acquisitions of banks by around 40%

Given the willingness of some foreign companies to leave the Ukrainian market, but we should not forget that in the post-crisis period, foreign banks may be crucial for the consolidation of the banking business in Ukraine. Currently in Ukrainian banks, especially the third and fourth groups, there are two options in order to stay on the market for banking services or merge with each other or sale to foreign investors. The situation is worsening and increase the NBU minimum share capital.

In considering the impact of foreign capital on the consolidation process in the banking system of Ukraine, it is appropriate to analyze recent trends towards legal regulation of cross-border mergers and acquisitions in the Ukrainian banking sector. Yes 09.08.2011 adopted new rules NBU, which has dramatically changed the process of obtaining permission from the NBU for cross-border mergers and acquisitions in the banking sector in Ukraine. It should be noted that the procedure for obtaining permission NBU today has not been fully tested and is dependent on the interpretation of the NBU. In this regard, proper structuring and planning of cross-border mergers and acquisitions of Ukrainian banks with foreign investors is even more important.

New rules apply to the following modifications to regulate cross-border Bank Mergers and Acquisitions:

- the holder of a qualifying holding (ie owner not less than 50% of the shares prydbayutsya) should also request to buy shares not only the seller, but the NBU to purchase more than 10%, 25%, 50% or 75% of the shares ;
- in the case of possession of a controlling stake in the buyer provides two separate documents to NBU: confirmation from the seller and documents from the owner of a qualifying holding;
- bilateral agreement between the Bank and the Central Bank (CB) of the country in which the facility is located purchase. At present, there are bilateral agreements with countries Bank: Armenia, Belarus, Kyrgyzstan, Cyprus, China, Lithuania, Luxembourg, Poland, Russian Federation, Turkey, Sweden, Hungary;
- the absence of a bilateral agreement could lead to failure on the part of Bank to grant accession banks (as a NBU № 8-313/6192-12246);
- new audit reports provided by the participants of mergers or acquisitions;
- a report from the Central Bank of the country in which the seller of regulatory capital institutions and seller agree on economic regulations after absorption;
- bank, the process is three months.

Thus, new legislative changes aimed at increasing transparency consolidation agreements between banks and simplification thereof.

The participation of foreign capital in the banking system of Ukraine promotes improving nu as the banking system and allows you to intensify economic processes ra hunok improve service quality, technology improvement, increased tion of financial resources, the development of the stock market (due out banks on domestic and foreign stock markets), increasing international financial rating, accelerating the processes of integration into the world economy.

However, you should be aware of the possible risks of accelerated processes of foreign investment in the banking sector of the country: the loss of sovereignty in monetary policy, unexpected fluctuations in liquidity, speculative changes in supply and demand in the money market, the possible outflow of financial resources.

Banks with foreign capital in many ways demonstrate higher concentrations compared to the competitiveness of domestic, selected the most profitable cus paid subscribers, perform geographical expansion in the most attractive regions for initial stages kovyh little work with individuals (although recently a number of banks with foreign capital actively promoted market deposits).

4 SUMMARY

For real change that has occurred under the influence of foreign capital, it should be noted that the arrival of foreign capital in the banking sector has led to a redistribution of the interbank lending market.

The fact that foreign investors are taking a more conservative policy in the discovery limits for interbank lending, there is a decrease for some banks established large minimum size of lots for interbank loans, which significantly limits the range of potential borrowers and increases the quality requirements. Experts believe that the expansion of foreign banks will further stratification of the interbank lending market. It is expected that approximately 90% of the interbank lending market will be concentrated in 20-30 major financial institutions. A small banks may be cut off from loans of major financial institutions and support NBU.

In addition, there have been changes in the structure of active operations due to the fact that foreign banks are oriented mainly in retail and as a result, the scope of lending shifted from the manufacturer to the buyer.

At present, the immediate problem for Ukrainian banks is to increase competitiveness, capitalization, lower cost banking services, expansion of financial instruments. Ukraine faces a significant challenge: how and by what strengthen the system to enhance its impact on economic development. Understandably, given the objective economic realities of the issue of expediency expansion of foreign capital in the banking sector should be guided by strategic priorities, the practical implementation of which will help to ensure the integrity and stability of the banking system of Ukraine.

5 REFERENCES

Annual Report of the National Bank of Ukraine

http://www.bank.gov.ua/control/en/publish/category?cat_id=57508

Database of National Bank of Ukraine

http://www.bank.gov.ua/control/en/publish/article?art_id=37942&cat_id=37937

Белінська Я.В. Ризики та перспективи посткризового розвитку банківського сектора України // Україна в нових реаліях: політичні, економічні та правові орієнтири розвитку: збірник наукових праць за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції, 17 травня 2011 року / Національний університет ДПС України, НДІ фінансового права. – К. : Алерта, 2011. – С.134-137

Author:

Prof. Ing. Janina Belinska, DrSc., National State Tax Service University of Ukraine, K.Marx str., 31, Irpin, Kyiv region, Ukraine, e-mail: yanina@nusta.com.ua

APLIKACE INTERVALOVÉ ARITMETIKY V INDEXOVÉ ANALÝZE

APPLICATION OF INTERVAL ARITHMETIC IN INDEX ANALYSIS

Zdeněk Karpíšek - Alena Kocmanová - David Král - Veronika Lacinová

Abstrakt: *Příspěvek je orientován na zobecnění indexů používaných v ekonomických modelech a hodnoceníh zavedením tzv. intervalových indexů pomocí intervalové aritmetiky. Tyto indexy můžeme aplikovat, jestliže pozorované hodnoty posuzovaných ekonomických veličin odhadujeme jako intervaly.*

Klíčová slova: *index, intervalové číslo, intervalový index*

Abstract: *The article is oriented on generalization of indexes used in economic model and evaluations introduction so - called interval indexes by means of the interval arithmetic. These indexes we can apply, if the observed values of economic quantities under review are estimated as the intervals.*

Keywords: *index, interval number, interval index*

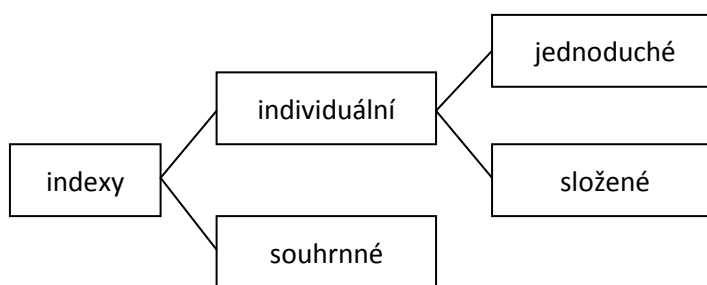
JEL Classification: C02, C43, C65

1 ÚVOD

Motivací k tomuto příspěvku bylo získat intervalové odhady individuálních a souhrnných (agregátních) indexů z expertních nebo statistických intervalových odhadů hodnot pozorovaných intenzitních a extenzitních ekonomických veličin (znaků, ukazatelů) pomocí intervalové aritmetiky. Důvodem k odhadům intervalového typu je skutečnost, že v praxi se často hodnoty vstupních veličin, jejichž dynamiku vývoje chceme popsat, odhadují právě ve tvaru intervalu.

2 „KLASICKÉ“ INDIVIDUÁLNÍ A SOUHRNNÉ INDEXY

Indexy patří mezi poměrné kvantitativní statistické znaky a vyjadřují změnu sledovaného kvantitativního znaku nebo souboru znaků u jedné nebo více statistických jednotek během nějakého časového intervalu nebo vlivem nějakého faktoru. Indexy se obvykle konstruují ve tvaru zlomku, kde v čitateli je hodnota znaku ve srovnávaném, tzv. *běžném období*, a ve jmenovateli hodnota tohoto znaku v tzv. *základním období* (Seger, Hindls 1995), (Karpíšek, Sadovský 2005). Pro jednotlivé znaky se používají *individuální jednoduché indexy*, pro skupinu homogenních znaků *individuální složené indexy* a pro heterogenní skupinu znaků pak *souhrnné (agregátní) indexy* - viz Obr. 1.



Obr. 1: Druhy indexů

Zdroj: vlastní

Porovnávané znaky (veličiny) dělíme na *extenzitní* vyjadřující množství, objem, produkci apod., které značíme písmenem q a na *intenzitní* vyjadřující cenu, intenzitu apod., které značíme písmenem p . V ekonomických aplikacích se nejčastěji používají:

- *množstevní indexy* pro extenzitní znaky,
- *cenové indexy* pro intenzitní znaky,
- *hodnotové indexy* pro spojení extenzitních a intenzitních znaků.

Individuální jednoduché indexy:

$$\text{Individuální jednoduchý množstevní index } I_q = \frac{q_1}{q_0} .$$

$$\text{Individuální jednoduchý cenový index } I_p = \frac{p_1}{p_0} .$$

Individuální jednoduchý hodnotový index $I_h = \frac{q_1 p_1}{q_0 p_0} = I_q I_p$.

Individuální složené indexy:

Individuální složený množstevní index $I_q = \frac{\sum_i q_1^{(i)}}{\sum_i q_0^{(i)}}$.

Individuální složený cenový index - index proměnlivého složení (index průměrných cen)

$$I_{\text{prom.sloz.}} = \frac{\bar{p}_1}{\bar{p}_0} = \frac{\frac{\sum_i p_1^{(i)} q_1^{(i)}}{\sum_i q_1^{(i)}}}{\frac{\sum_i p_0^{(i)} q_0^{(i)}}{\sum_i q_0^{(i)}}} = \frac{I_h}{I_q} .$$

Individuální složený hodnotový index $I_h = \frac{\sum_i q_1^{(i)} p_1^{(i)}}{\sum_i q_0^{(i)} p_0^{(i)}}$.

Souhrnné indexy:

Laspeyresův souhrnný index pro extenzitní veličiny $I_q^L = \frac{\sum_i q_1^{(i)} p_0^{(i)}}{\sum_i q_0^{(i)} p_0^{(i)}}$.

Laspeyresův souhrnný index pro intenzitní veličiny $I_p^L = \frac{\sum_i q_0^{(i)} p_1^{(i)}}{\sum_i q_0^{(i)} p_0^{(i)}}$.

Paascheho souhrnný index pro extenzitní veličiny

$$I_q^P = \frac{\sum_i q_1^{(i)} p_1^{(i)}}{\sum_i q_0^{(i)} p_1^{(i)}} .$$

Paascheho souhrnný index pro intenzitní veličiny

$$I_p^P = \frac{\sum_i q_1^{(i)} p_1^{(i)}}{\sum_i q_1^{(i)} p_0^{(i)}} .$$

$$\text{Souhrnný hodnotový index (index obratu, index nákladů)} \quad I_h = \frac{\sum_i q_1^{(i)} p_1^{(i)}}{\sum_i q_0^{(i)} p_0^{(i)}}$$

$$\text{Fisherův ideální index} \quad I_q^F = \sqrt{I_q^L I_q^P}, \text{ resp. } I_p^F = \sqrt{I_p^L I_p^P}.$$

3 INTERVALOVÁ ARITMETIKA

Intervalovým číslem rozumíme (Moor, Kearfott, Cloud 2009) uzavřený interval $[a, b]$, kde a, b jsou reálná čísla, $a \leq b$.

Aritmetické operace s intervalovými čísly definujeme vztahy:

$$\begin{aligned} [a, b] + [c, d] &= [a + c, b + d], \\ [a, b] - [c, d] &= [a - d, b - c], \\ [a, b] \cdot [c, d] &= [\min\{ac, ad, bc, bd\}, \max\{ac, ad, bc, bd\}], \\ [a, b] / [c, d] &= [a, b] \cdot [1/d, 1/c] \text{ pro } 0 \notin [c, d]. \end{aligned}$$

Pro všechna reálná čísla a klademe $a = [a, a]$. Jestliže $a > 0$, pak píšeme $[a, b] > 0$ apod.

V aplikacích dle potřeby symbol operace násobení \cdot vynecháváme a symbol operace dělení $/$ nahrazujeme zlomkem. Priorita operací a závorek je stejná jako u reálných čísel.

Jestliže J, K, L, M jsou intervalová čísla, pak

$$\begin{aligned} J + K &= K + J, \\ J + (K + L) &= (J + K) + L, \\ J \cdot K &= K \cdot J, \\ J \cdot (K \cdot L) &= (J \cdot K) \cdot L, \\ 0 + J &= J, \\ 1 \cdot J &= J, \\ J \cdot (K + L) &\subset (J \cdot K) + (J \cdot L). \end{aligned}$$

Speciálně pro $K \cdot L > 0$ je $J \cdot (K + L) = J \cdot K + J \cdot L$.

Jestliže $J \subset L$ a $K \subset M$, pak

$$J + K \subset L + M,$$

$$J - K \subset L - M,$$

$$J \cdot K \subset L \cdot M,$$

$$J / K \subset L / M, (0 \notin M).$$

Jestliže $J = [a, b]$ a $K = [c, d]$, pak pro $a \geq 0, c \geq 0$ je $J \cdot K = [ac, bd]$, pro $b \leq 0, d \leq 0$ je $J \cdot K = [bd, ac]$ a pro $a > 0, c > 0$ je $J / K = [a/d, b/c]$.

Jestliže $y = f(x_1, \dots, x_n)$ je reálná funkce a I_1, \dots, I_n jsou intervalová čísla, pak *intervalovou hodnotou* této funkce rozumíme intervalové číslo (pokud existuje)

$$\left[\min f(x_1, \dots, x_n), \max f(x_1, \dots, x_n) \right],$$

kde $(x_1, \dots, x_n) \in I_1 \times \dots \times I_n$, a hovoříme o *intervalové funkci*.

Jestliže spojitá funkce $y = f(x_1, \dots, x_n)$ na množině $I_1 \times \dots \times I_n$ je rostoucí ve všech nezávisle proměnných, je

$$\left[\min f(x_1, \dots, x_n), \max f(x_1, \dots, x_n) \right] = \left[f(\min I_1, \dots, \min I_n), f(\max I_1, \dots, \max I_n) \right].$$

Analogicky pro klesající funkci $y = f(x_1, \dots, x_n)$ ve všech svých nezávisle proměnných.

Jestliže funkce $y = f(x_1, \dots, x_n)$ není rostoucí ani klesající ve všech svých proměnných, určíme její intervalovou hodnotu výpočtem jejího absolutního minima a maxima na množině $I_1 \times \dots \times I_n$ pomocí známých analytických metod nebo aplikací některé nelineární optimalizační metody na PC.

4 INTERVALOVÉ INDIVIDUÁLNÍ A SOUHRNNÉ INDEXY

Intervalové odhady hodnot intenzitních (cenových) a extenzitních (množstevních) veličin vyjádříme pomocí intervalových čísel

$$P_0 = [p_{0l}, p_{0u}], \text{ kde } 0 < p_{0l} \leq p_{0u}, \quad Q_0 = [q_{0l}, q_{0u}], \text{ kde } 0 < q_{0l} \leq q_{0u},$$

$$P_1 = [p_{1l}, p_{1u}], \text{ kde } 0 < p_{1l} \leq p_{1u}, \quad Q_1 = [q_{1l}, q_{1u}], \text{ kde } 0 < q_{1l} \leq q_{1u},$$

$$P_0^{(i)} = [p_{0l}^{(i)}, p_{0u}^{(i)}], \text{ kde } 0 < p_{0l}^{(i)} \leq p_{0u}^{(i)}, \quad Q_0^{(i)} = [q_{0l}^{(i)}, q_{0u}^{(i)}], \text{ kde } 0 < q_{0l}^{(i)} \leq q_{0u}^{(i)},$$

$$P_1^{(i)} = [p_{1l}^{(i)}, p_{1u}^{(i)}], \text{ kde } 0 < p_{1l}^{(i)} \leq p_{1u}^{(i)}, Q_1^{(i)} = [q_{1l}^{(i)}, q_{1u}^{(i)}], \text{ kde } 0 < q_{1l}^{(i)} \leq q_{1u}^{(i)}.$$

Aplikací pojmů, vztahů a vlastností z oddílů 2 a 3 dostaneme následující intervalové indexy.

Intervalové individuální jednoduché indexy:

$$\text{Intervalový individuální jednoduchý množstevní index} \quad I_q = \frac{Q_1}{Q_0}.$$

$$\text{Individuální jednoduchý cenový index} \quad I_p = \frac{P_1}{P_0}.$$

$$\text{Individuální jednoduchý hodnotový index} \quad I_h = \frac{Q_1 P_1}{Q_0 P_0} = I_q I_p.$$

Intervalové individuální složené indexy:

$$\text{Intervalový individuální složený množstevní index} \quad I_q = \frac{\sum_i Q_1^{(i)}}{\sum_i Q_0^{(i)}}.$$

Intervalový individuální složený cenový index - index proměnlivého složení (index průměrných cen)

$$I_{\text{prom.sloz.}} = \frac{\bar{P}_1}{\bar{P}_0} = \frac{\frac{\sum_i P_1^{(i)} Q_1^{(i)}}{\sum_i Q_1^{(i)}}}{\frac{\sum_i P_0^{(i)} Q_0^{(i)}}{\sum_i Q_0^{(i)}}}.$$

Intervalový individuální složený hodnotový index

$$I_h = \frac{\sum_i Q_1^{(i)} P_1^{(i)}}{\sum_i Q_0^{(i)} P_0^{(i)}}.$$

Intervalové souhrnné indexy:

Intervalový Laspeyresův souhrnný index pro extenzitní veličiny

$$I_q^L = \frac{\sum_i Q_1^{(i)} P_0^{(i)}}{\sum_i Q_0^{(i)} P_0^{(i)}}.$$

Intervalový Laspeyresův souhrnný index pro intenzitní veličiny

$$I_p^L = \frac{\sum_i Q_0^{(i)} P_1^{(i)}}{\sum_i Q_0^{(i)} P_0^{(i)}} .$$

Intervalový Paascheho souhrnný index pro extenzitní veličiny

$$I_q^P = \frac{\sum_i Q_1^{(i)} P_1^{(i)}}{\sum_i Q_0^{(i)} P_1^{(i)}} .$$

Intervalový Paascheho souhrnný index pro intenzitní veličiny

$$I_p^P = \frac{\sum_i Q_1^{(i)} P_1^{(i)}}{\sum_i Q_1^{(i)} P_0^{(i)}} .$$

Intervalový souhrnný hodnotový index (index obratu, index nákladů)

$$I_h = \frac{\sum_i Q_1^{(i)} P_1^{(i)}}{\sum_i Q_0^{(i)} P_0^{(i)}} .$$

Intervalový Fisherův (ideální) index $I_q^F = \sqrt{I_q^L I_q^P}$, resp. $I_p^F = \sqrt{I_p^L I_p^P}$

5 PŘÍKLAD APLIKACE

Prodej nápojů VODAKOLA a CHMELÁČ v hypersupermarketu BERNIE v množstvích q (l) a průměrných cenách p (Kč/l) v lednu a v únoru je zaznamenán v Tab. 1 (školní příklad).

Tab. 1: Množství a ceny prodeje nápojů

Druh	VODAKOLA						CHMELÁČ					
	q	q_l	q_u	p	p_l	p_u	q	q_l	q_u	p	p_l	p_u
Leden	16000	15000	17000	11	10	12	6600	6500	6800	16	15	17
Únor	18000	17000	19000	10	9	11	5400	5200	5500	18	17	19

Zdroj: vlastní

Pomocí „klasických“ a intervalových indexů popíšeme změny cen, množství a tržby v únoru 2010 vzhledem k lednu 2010. Výpočtem v Excelu dostaneme individuální jednoduché množstevní, cenové a hodnotové indexy uvedené v Tab. 2.

Tab. 2: Individuální jednoduché indexy

	I_q	I_{ql}	I_{qu}	I_p	I_{pl}	I_{pu}	I_h	I_{hl}	I_{hu}
VODA-KOLA	1,12500	1,00000	1,26667	0,90909	0,75000	1,10000	1,02273	0,75000	1,39333
%	112,50	100,00	126,67	90,91	75,00	110,00	102,27	75,00	139,33
CHME-LÁČ	0,81818	0,76471	0,84615	1,12500	1,00000	1,26667	0,92045	0,76471	1,07179
%	81,82	76,47	84,62	112,50	100,00	126,67	92,05	76,47	107,18

Zdroj: vlastní

Výpočtem v Excelu dostaneme individuální složené množstevní a cenové indexy, hodnotový index a průměrné ceny uvedené v Tab. 3 a Tab. 4. Pro výpočet intervalového indexu proměnlivého složení I_p a intervalových průměrných cen byly aplikovány vlastnosti vázaných extrémů funkce více proměnných.

Tab. 3: Individuální složené indexy

	I_q	I_{ql}	I_{qu}	I_p	I_{pl}	I_{pu}	I_h	I_{hl}	I_{hu}
	1,03540	0,93277	1,13953	0,95072	0,79051	1,13815	0,98438	0,75532	1,26667
%	103,54	93,28	113,95	95,07	79,05	113,82	98,44	75,53	126,67

Zdroj: vlastní

Tab. 4: Průměrné ceny

	\bar{P}	\bar{P}_l	\bar{P}_u
Leden	12,4602	10,7190	11,3830
Únor	11,8462	12,9556	13,5596

Zdroj: vlastní

Výpočtem v Excelu dostaneme pomocí vlastností vázaných extrémů souhrnné množstevní a cenové indexy uvedené v Tab. 5. Souhrnný hodnotový index je stejný jako individuální složený hodnotový index.

Tab. 5: Souhrnné indexy

Laspeyresovy indexy						
	I_q^L	I_{qu}^L	I_{ql}^L	I_p^L	I_{pu}^L	I_{pl}^L
	1,00994	0,90476	1,11892	0,99006	0,83784	1,16746
%	100,99	90,48	111,89	99,01	83,78	116,75
Paascheovy indexy						
	I_q^P	I_{qu}^P	I_{ql}^P	I_p^P	I_{pu}^P	I_{pl}^P
	0,99426	0,89228	1,09800	0,97468	0,81985	1,15446
%	99,43	89,23	109,80	97,47	81,98	115,45
Fisherovy indexy						
	I_q^F	I_{qu}^F	I_{ql}^F	I_p^F	I_{pu}^F	I_{pl}^F
	1,00207	0,89850	1,10841	0,98234	0,82879	1,16094
%	100,21	89,85	110,84	98,23	82,88	116,09

Zdroj: vlastní

6 ZÁVĚR

V případě, že jde o expertní intervalové odhady hodnot intenzitních a extenzitních veličin p a q , není nutno zabývat se významem či váhou vypočteného intervalového indexu. Zdůrazněme ale, že velikost intervalového indexu (délka intervalu) je tím větší, čím větší jsou délky intervalových odhadů vstupních veličin (množství a cen) p a q . Poznamenejme také, že prezentované expertní intervalové pojetí indexů je možno zobecnit použitím tzv. fuzzy čísel a operací s nimi (Kolesárová, Kováčová 2004). Jiným možným „intervalovým“ přístupem je modelovat vstupní veličiny p a q jako náhodné veličiny. Zde však narážíme na následující aspekt týkající se délky intervalového odhadu daného indexu. Jestliže mají intervalové odhady hodnot p a q spolehlivosti (konfidence) $1 - \alpha_i$, $i = 1, \dots, n$, kde n je počet všech vstupních veličin p a q , a všechny tyto veličiny jsou stochasticky nezávislé, pak je spolehlivost intervalového odhadu individuálního jednoduchého cenového, množstevního a hodnotového indexu, individuálního složeného množstevního indexu a individuálního složeného i souhrnného hodnotového indexu (Karpíšek, Lacinová 2010)

$$\prod_{i=1}^n (1 - \alpha_i).$$

Speciálně pro stejně spolehlivé intervalové odhady hodnot všech veličin p a q se spolehlivostí $1 - \alpha^*$ je spolehlivost intervalového odhadu indexu

$$(1 - \alpha^*)^n.$$

Chceme-li tedy dosáhnout spolehlivost intervalového odhadu zvoleného indexu $1 - \alpha$, musíme volit spolehlivost intervalových odhadů hodnot veličin p a q

$$1 - \alpha^* = (1 - \alpha)^{1/n}.$$

V Tab. 6 jsou uvedeny hodnoty $1 - \alpha^*$ v závislosti na n a $1 - \alpha$.

Tab. 6: Hodnoty spoľehlivosti $1 - \alpha^*$

n	$1 - \alpha$		n	$1 - \alpha$	
	0,95	0,99		0,95	0,99
1	0,9500000	0,9900000	10	0,9948838	0,9989955
2	0,9746794	0,9949874	50	0,9989747	0,9997990
5	0,9897938	0,9979920	100	0,9994872	0,9998995

Zdroj: vlastný

To ale znamená, že pro dosažení požadované spoľehlivosti intervalového indexu je nutno volit väčší spoľehlivost intervalových odhadů vstupních veličin (cen i množství), tedy větší intervaly. To však má bohužel za následek větší délky vypočtených intervalových indexů. V případě individuálního složeného cenového indexu (indexu proměnlivého složení) a Laspeyresových i Paascheových souhrnných indexů je situace ještě složitější, neboť potom ve vzorcích pro tyto indexy nejsou čitatele a jmenovatele daných zlomků nezávislé náhodné veličiny, a je nutno aplikovat inferenční metody matematické statistiky. To ale platí pro všechny intervalové indexy, jestliže vstupní veličiny p a q nejsou stochasticky nezávislé. Naštěstí se v praxi spíše preferuje deterministické (expertní) než stochastické intervalové pojetí vstupních veličin a tomu také odpovídají intervalové indexy popsané v tomto článku.

7 LITERATURA:

KARPÍŠEK, Z., LACINOVÁ, V. *System Reliability Computed by Interval Arithmetic*. In: MENDEL 2010 - 16th International Conference on Soft Computing. June 23-25, 2010, Brno, pp. 565-570, ISBN 978-80-214-4120-0, *Mendel Journal Series on CD*, ISSN 1803-3814.

KARPÍŠEK, Z., SADOVSKÝ, Z. *Matematické metody 2*. Elektronický učební text. Brno: AKADEMIE STING 2005.

KOLESÁROVÁ, A., KOVÁČOVÁ, M. *Fuzzy množiny a ich aplikácie*. Bratislava: Vydavateľstvo STU 2004, ISBN 80-227-2036-4.

MOOR, R. E., KEARFOTT, R. B., CLOUD, M. J. *Introduction to Interval Analysis*. Philadelphia: SIAM 2009, ISBN 978-0-898716-69-6.

SEGER, J., HINDLS, R. *Statistické metody v tržním hospodářství*. Praha: Victoria Publishing, 1995, ISBN 80-7187-058-7.

Poděkování

Příspěvek je součástí řešení grantového projektu GAČR reg. č. P403/11/2085 „Konstrukce metod pro vícefaktorové měření komplexní podnikové výkonnosti ve vybraném odvětví“ a výzkumného úkolu AKADEMIE STING v Brně „Podpora řízení firem s využitím kvantitativních metod“.

Autoři:

doc. RNDr. Zdeněk Karpíšek, CSc., Katedra aplikovaných disciplín, AKADEMIE STING, o.p.s., Stromovka 1, 637 00 Brno, Česká republika, e-mail: karpisek@sting.cz

doc. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D., Fakulta podnikatelská, Vysoké učení technické v Brně, Technická 2, Brno, Česká republika, e-mail: kocmanova@fbm.vutbr.cz

Ing. David Král, Ph.D., Katedra aplikovaných disciplín, AKADEMIE STING, o.p.s., Stromovka 1, 637 00 Brno, Česká republika, e-mail: kral@sting.cz

Ing. Veronika Lacinová, Ústav matematiky, Fakulta strojního inženýrství, Vysoké učení technické v Brně, Technická 2, 616 69 Brno, Česká republika, e-mail: v.neradova@email.cz

Authors:

doc. RNDr. Zdeněk Karpíšek, CSc., Department of Applied Disciplines, STING ACADEMY, Stromovka 1, 637 00 Brno, Czech Republic, e-mail: karpisek@sting.cz

doc. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D., Faculty of Business and Management, Brno University of Technology, Technická 2, Brno, Czech Republic, e-mail: kocmanova@fbm.vutbr.cz

Ing. David Král, Ph.D., Department of Applied Disciplines, STING
ACADEMY, Stromovka 1, 637 00 Brno, Czech Republic, e-mail:
kral@sting.cz

Ing. Veronika Lacinová, Department of Mathematics, Faculty of Civil
Engineering, Brno University of Technology, Technická 2, Brno, Czech
Republic, e-mail: v.neradova@email.cz

PRÁVNÍ ÚPRAVA A ŘEŠENÉ PŘÍPADY VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK

REGULATIONS AND CASE LAW OF PUBLIC PROCUREMENT

Karel Marek

Abstrakt: *Transponování směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES ze dne 31. března 2004, o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby, a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/17 /ES ze dne 31. března 2004, o koordinaci postupů při zadávání zakázek postupů působících v odvětví vodního hospodářství, energetiky, dopravy a poštovních služeb (sektorové zakázky) bylo zajištěno. Směrnice sice bylo možno provést novelizací zákona č. 40/2004 Sb. V tomto zákonu nebyly jen vhodné legislativní konstrukce, ale i řešení problémová. Bylo tedy vhodnější vydat předpis nový, tj. zákon č. 137/2006 Sb., i když řada právních ustanovení nedoznala změny.*

Klíčová slova: *obchodní právo; veřejné zakázky; nadlimitní veřejné zakázky; podlimitní veřejné zakázky; veřejné zakázky malého rozsahu; PPP projekty, smlouva, obchodní smlouva*

Abstract: *Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts and Directive 2004/17/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 coordinating the procurement procedures of entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors (sectoral contracts) were thus transposed. The Directives could have been transposed by amending Act No. 40/2004 Coll.; however, the Act included not only suitable legislative schemes, but also certain problematic aspects. It was therefore more appropriate to issue a new regulation, i.e. Act No. 137/2006 Coll., although a number of provisions remained unchanged.*

Keywords: *business law, public procurement; above-the-threshold public contracts; below-the-threshold public contracts, PPP projects, contract, commercial contract*

JEL Classification: K12

1 INTRODUCTION

The aim of the legislation on public procurement is to facilitate the creation of equal conditions for participating in a competition of contractors (candidates, bidders) for a public contract.¹

The date of accession of the Czech Republic to the EU was also the effective date of Act No. 40/2004 Coll., on public procurement, which transposed the relevant EC/EU directives to the Czech laws. These included particularly Directives 92/50/EEC, 93/36/EEC, 93/38/EEC, 97/52/EC, 98/4/EC and 2001/78/EC.

The fact that the European procurement procedures were consistently reflected in the said Act created preconditions for the unification of terminology, use of individual types of procurement procedures and suitable evaluation of the qualifications of the candidates and bidders and of their bids. Indeed, the previous legislation (Act No. 199/1994 Coll.) was not based on European regulations.

However, new directives concerned with utilities contracts and the award procedure – Directives 2004/17/EC and 2004/18/EC – were issued in the meantime. These directives were to be transposed by the individual Member States to their national laws not later than by 31 January 2006. The Czech Republic then adopted the relevant legislation, i.e. new Act No. 137/2006

¹ For further details we must refer to the relevant commentaries, Cf., e.g., RAUS, D., NERUDA, R. *Zákon o veřejných zakázkách, Komentář* (Public Procurement Act, Commentary). Praha: Linde, 2007.; ŠEBESTA, M., PODEŠVA, V., OLÍK, M., MACHUREK, T. *Zákon o veřejných zakázkách s komentářem* (Public Procurement Act with Commentary). Praha: ASPI, 2006.; JURČÍK, R.: *Zákon o veřejných zakázkách, Komentář* (Public Procurement Act, Commentary). 2nd edition. Praha: C.H.Beck, 2011.; PODEŠVA, V., OLÍK, M., JANOUŠEK, M., STRÁNSKÝ, J. *Zákon o veřejných zakázkách, Komentář* (Public Procurement Act, Commentary). 2nd edition. Praha: Wolters Kluwer, 2011.; KRČ, R., MAREK, K., PETR, M. *Zákon o veřejných zakázkách a koncesní zákon s komentářem* (Public Procurement Act and Concessions Act with Commentary). 2nd edition. Praha: Linde, 2008.

Coll., with effect as of 1 July 2006. Overall, the obligation imposed on the Czech Republic was fulfilled at a later date, but to the full extent.

Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts and Directive 2004/17/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 coordinating the procurement procedures of entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors (utilities) were thus transposed. We shall refer to these directives in an abbreviated form, specifically to Directive 2004/17/EC as the “Utilities Directive” and to Directive 2004/18/EC as the “Contract Award Directive”.

The Directives could have been transposed by amending Act No. 40/2004 Coll.; however, the Act included not only suitable legislative schemes, but also certain problematic aspects. This would require substantial changes that would exceed the scope of what could be considered as amendment. It was therefore more appropriate to issue a new regulation, i.e. Act No. 137/2006 Coll., although a number of its provisions remained unchanged (the Act has later been modified by a number of various amendments).

Two directly applicable regulations of the European Union also must be taken into consideration in implementation and application of Act No. 137/2006 Coll., in the consolidated version. This includes primarily Commission Regulation (EC) No 1564/2005 of 7 September 2005 establishing standard forms for the publication of notices in the framework of public procurement procedures pursuant to Directives 2004/17/EC and 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council. The Annex to the Regulation provides a uniform set of updated forms for the publication of notices on selected contracts. These include the following: prior information notice; contract notice; contract award notice; periodic indicative notice – utilities; contract notice – utilities; contract award notice – utilities; qualification system – utilities; simplified contract notice on a dynamic purchasing system; public works concession (concessions are regulated by Act No. 139/2006 Coll.); contract notice - contracts to be awarded by a concessionaire who is not a contracting authority; and design contest notice. Regulation (EC) No 2195/2002 of the European Parliament and of the Council of 5 November 2002 on the Common Procurement Vocabulary (CPV) is also directly implemented and applied.

Directives 2004/17/EC and 2004/18/EC (modified by Directive 2005/75/EC) represent “public procurement directives”, providing for the award of public contracts. However, they do not stipulate all the aspects of this subject and, in respect of issues that are not regulated by the directives, they leave it to the discretion of each Member State whether it will regulate them by a national law or leave them without regulation.

Other European regulations provide particularly for the aspects of the review procedure, coordination of review procedures, co-ordination of rules and co-ordination of procedures in general. European regulations mostly only establish the relevant framework for the specific regulations and procedures.

The European legislation also regulates, relatively in detail, “above-the-threshold contracts”, i.e. contracts with an anticipated value attaining at least the thresholds stipulated by EC regulations. These thresholds are specified in Art. 1.7 of the Contract Award Directive and in Article 16 of the Utilities Directive. The Czech legislation adheres to these limits and entrusts the setting of their applicable amount in CZK to a Government regulation.

Act No. 137/2006 Coll. also provides for below-the-threshold contracts and minor contracts.

The principles of awarding public contracts are set out in Article 2 of the Contract Award Directive. The contents of this Article are then reflected in Section 6 of Act No. 137/2006 Coll.

It must be borne in mind in this respect that interpretation of Act No. 137/2006 Coll., on public procurement, cannot rely solely on its provisions, but also needs to respect the Euro-conforming interpretation in compliance with the case-law of the ECJ. Indeed, this case-law is also respected by decisions of the Office for the Protection of Competition and Czech case-law.

In the following text, we shall discuss the regulation embodied in Act No. 137/2006 Coll., and particularly those parts of the Act that transpose the EC/EU legislation and aspects of the structure of the given legal regulation.

Certain ensuing aspects are contained in various parts of the Act. In this paper, we shall attempt to provide a well-arranged explanation and describe the relevant activities in their chronological order.

On the basis of public contracts, contractors are given the opportunity to implement extensive supplies. A major part of funds available to society are spent in this process. “Relatively stable business relationships with secured financing are established on the basis of public contracts. The entrepreneur who is awarded a contract faces a minimum risk of not being paid the agreed consideration for the provided performance”.² Indeed, the EC directives and the ensuing Czech legislation³ were adopted with a view to ensuring transparency, non-discrimination and equal position of all contractors (candidates, bidders) in awarding these contracts.

The Act transposes the applicable legal regulations of the European Union⁴ and provides for

² PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy (Commercial Contractual Relationships)*. 1st edition. Praha: ASPI Praha, 2006. p. 49.

³ A new Public Procurement Act was also issued in the Slovak Republic under No. 25/2006 Coll. – Cf. MORAVČÍKOVÁ, A.: *Nový zákon o verejnom obstarávaní č. 25/2006 Zz (New Public Procurement Act No. 25/2006 Coll.)*. In: MORAVČÍKOVÁ, A. *Zodpovednosť a riziko pri vedení firmy (Responsibility and Risk in Company Management)*. Bratislava: Verlag Dashofer, 2005. On public procurement in the Slovak Republic, cf. also HUSÁR, J. *Právna regulácia ingerencie verejnej moci do podnikania (Legal Regulation of Interference of Public Authority with Business)*. EQUILIBRIA Košice 2007, pp. 198-207. Unlike the Czech legislation, which grants the supervisory authority to the Office for the Protection of Competition, which actually has competence exceeding supervision of public contracts, e.g., in Slovakia, the supervisory authority deals only with public contracts. This competence is entrusted to the Public Procurement Office. The situation in Hungary is similar to that in the Slovak Republic. Otherwise, the Slovak legislation is identical with the Czech laws in fundamental aspects.

⁴ Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts

Directive 2005/75/EC of the European Parliament and of the Council of 16 November 2005 correcting Directive 2004/18/EC on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts

Directive 2004/17/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 coordinating the procurement procedures of entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors

Council Directive 89/665/EEC of 21 December 1989 on the coordination of the laws, regulations and administrative provisions relating to the application of review procedures to the award of public supply and public works contracts Council Directive 92/13/EEC of 25 February 1992 coordinating the laws, regulations and administrative provisions relating to the

- the procedures in awarding public contracts,
- a design contest (concerned with a design, project or plan),⁵
- supervision over compliance with the Act,
- the conditions for keeping the list of qualified contractors and a system of certified contractors and their functions.

The Act is divided into nine parts and three annexes.

Part One, entitled General Provisions, is concerned with the Subject of the Act, Contracting Entity, Central Contracting Authority, Relevant Activities, Concurrence of Activities, Principles of the Contracting Entity's Procedure, Public Contract (public works contracts, public supply contracts and public service contracts) and Definitions; it also provides for exemptions and competition related to the performance of the relevant activities.

Part Two provides for the Award Procedure, its types and conditions for use of certain procedures, including the aspects of a competitive dialogue and simplified below-the-threshold procedure.

Part Three regulates special procedures in the award procedure.

Part Four deals with design contest.

Provisions on the protection against incorrect procedure of the contracting entity are contained in Part Five.

application of Community rules on the procurement procedures of entities operating in the water, energy, transport and telecommunications sectors

Directive 2007/66/EC of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 amending Council Directives 89/665/EEC and 92/13/EEC with regard to improving the effectiveness of review procedures concerning the award of public contracts

Directive 2009/81/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on the coordination of procedures for the award of certain works contracts, supply contracts and service contracts by contracting authorities or entities in the fields of defence and security, and amending Directives 2004/17/EC and 2004/18/EC

Commission Directive 2005/51/EC of 7 September 2005 amending Annex XX to Directive 2004/17/EC and Annex VIII to Directive 2004/18/EC of the European Parliament and the Council on public procurement

⁵ Act No. 137/2006 Coll. contains special provisions on a design contest.

The subsequent parts include provisions on the list of qualified contractors, system of certified contractors, foreign list of contractors and joint provisions (particularly on publication and on communication between the contracting entity and the contractor).

This is followed by Transitory and Final Provisions.

Part Nine contains provisions on the effect of the Act.

Annexes Nos. 1 and 2 provide a list of services subject to publication in the Official Journal of the European Union (Annex No. 1) and a list of services not subject to publication (Annex No. 2). Annex No. 3 is entitled “Construction Works pursuant to Section 9 (1) (a) of the Act”. Section 9 (1) (a) stipulates that, if a construction work set out in Annex No. 3 is involved, the public contract is a public works contract.

The scope of the Act is defined by the set circle of persons.

2 CONTRACTING ENTITIES

Act No. 137/2006 Coll. distinguishes the following categories of contracting entities: contracting authorities, sectoral contracting entities, subsidised contracting entities and central contracting authorities. In this respect, contracting entities are entities that intend to obtain supplies, services and works for consideration and, according to the law, they are not allowed to enter into the relevant contract directly, without adhering to the procedure pursuant to the Public Procurement Act.

The following are contracting authorities:

- a. the Czech Republic;⁶
- b. State contributory organizations;
- c. territorial self-governing units (local governments) and contributory organisations where the function of the founder is performed by a territorial self-governing unit;
- d. other legal entities if

⁶ Cf. Act No. 219/2000 Coll., on the property of the Czech Republic and acts thereof in legal relations, as amended.

1. the entity was established or founded for the purpose of meeting needs in the general interest, not having an industrial or commercial character, and
2. is financed, for the most part, by the State or some other contracting authority or is subject to management by the State or some other contracting authority or the State or some other contracting authority appoints or elects more than half of the members of its statutory, administrative, supervisory or control body.

This definition of a contracting authority corresponds to Art. 1.9 of the Contract Award Directive. The definition of “other legal entities” was further specified compared to the previous legal regulation and currently corresponds to the wording of Art. 1 (9) (c) of the Directive.

We recommend *de lege ferenda* that the definition of contracting authority also include specifically city wards and city districts of statutory cities and faculties of public institutes of higher learning so as to clarify that they award contracts insofar as they act independently according to the statute of the city or institute or higher learning. This could contribute to resolving of the current disputable issues.

A subsidised contracting entity is defined, in conformity with Art. 8 of the Contract Award Directive, as a legal or natural person who awards a public contract subsidised by 50 % by contracting authorities.

Case 1.: CASE-LAW OF THE ECJ ON THE GIVEN SUBJECT

All judgments are provided particularly pursuant to the websites at www.compet.cz and www.portal-vz.cz and according to Krč, R. in Krč, R.; Marek, K.; Petr, M: Zákon o veřejných zakázkách a koncesní zákon s komentářem (Public Procurement Act and Concessions Act with Commentary), 2nd substantially reworked and supplemented edition, Linde Prague, 2008, 700 p. The following judgments relate to the wording of Art. 1.9 of the Contract Award Directive.

- Judgment of the European Court of Justice C-31/87 of 20 August 1988

Gebroeders Beentjes BV v State of the Netherlands

The objective of the Directive is to coordinate national procedures for the award of public works contracts concluded in Member States on behalf of the State, regional or local authorities or other legal persons governed by public law and, therefore, this term must be interpreted in functional terms. The aim of the directive would be jeopardized if the provisions of the directive were to be held to be inapplicable solely because a public works

contract is awarded by a body which, although it was set up to carry out tasks entrusted to it by legislation, is not formally a part of the State administration. A body whose composition and functions are laid down by legislation and which depends on the authorities for the appointment of its members, the observance of the obligations arising out of its measures and the financing of the public works contracts which it is its task to award must be regarded as falling within the notion of the “State” for the purpose of the abovementioned provision, even though it is not part of the State administration in formal terms.

- Judgment of the European Court of Justice C-44/96 of 15 January 1998

Mannesmann Anlagebau Austria AG v Strohal Rotationsdruck GesmbH

A body governed by public law (other legal entity) is a body

1. established for the specific purpose of meeting needs in the general interest, not having an industrial or commercial character;
2. having legal personality, and
3. financed, for the most part, by the State, or regional or local authorities, or other bodies governed by public law, or subject to management supervision by those bodies, or having an administrative, managerial or supervisory board, more than half of whose members are appointed by the State, regional or local authorities or by other bodies governed by public law.

The European Court of Justice found these conditions to be cumulative.

Another legal entity that was established with a view to fulfilling public needs in public interest not having an industrial or commercial character may also be entrusted with fulfilling other needs - determination of whether the body in question is “another legal entity” on the basis of the relative proportion of its activities pursued for the purpose of meeting these needs would be contrary to the principle of legal certainty. However, an undertaking which carries on commercial activities and in which a contracting authority has a majority shareholding is not to be regarded as “another legal entity” **on the sole ground** that that undertaking was established by the contracting authority or that the contracting authority transferred to it funds which it has earned from activities pursued in order to meet needs in the general interest, not having an industrial or commercial character.

A contract which falls within the definition of a public contract cannot cease to be a public contract when the rights and obligations of the contracting authority are transferred to an undertaking which is not a contracting authority.

- Judgment of the European Court of Justice C-237/99 of 1 February 2001

Commission v French Republic

Construction corporations which meet needs in the general interest, not having an industrial or commercial character, which have legal personality and whose management is subject to supervision by the public authorities which allows the latter to influence their decisions in relation to public contracts, are “other legal entities”.

For subcontracting purposes, a contractor to whom the contracting authority has awarded the public contract is not considered to be a subsidised contracting entity.

In awarding a public contract, a subsidised contracting entity proceeds according to the regulation applicable to a contracting authority. However, a subsidised contracting entity is not subject to the provisions of the Act in respect of awarding a public contract in the area of defence or security.

In our opinion, the legal regulation applicable to subsidised contracting entities could also be extended to cover above-the-threshold “supplies” and “services” (services in general). However, such extension would go beyond the scope of the Contract Award Directive.

A sectoral contracting entity is an entity performing one of the relevant activities (Section 4 of Act No. 137/2006 Coll. stipulates the specific relevant activities in the individual sectors, i.e. in gas industry; heating industry; generation of electricity; water management; activities related to water management; activities related to the operation of transport networks; activities related to the provision of reserved postal services and other postal services; other listed services and listed activities carried out in the utilisation of a geographically delimited area), provided that

- a. it performs the relevant activity on the basis of a special or exclusive right; or
- b. a contracting authority can directly or indirectly exercise a dominant influence over this person; a contracting authority exercises a dominant influence if
 1. it has available a majority of voting rights, either itself or on the basis of an agreement with another person, or
 2. it appoints or elects more than half of the members of its statutory, administrative, supervisory or control body.

This specification of sectoral contracting entities (also called network or utility contracting entities) is based on Art. 2 of the Utilities Directive and activities set out in Act No. 137/2006 Coll. correspond to the definition of activities in Art. 3 to 7 of the Utilities Directive.

Sectoral contracting entities award only above-the-threshold contracts.

A central contracting authority is a contracting authority that performs centralised purchasing, which consists in the fact that

- a. it procures, for other contracting entities, supplies or services that are the subject of public contracts, which it then sells to other contracting entities for a price not exceeding the price for which the supplies or services were acquired; or
- b. organises award procedures and awards public contracts for supplies, services or construction work on account of other contracting entities.

Prior to commencement of a centralised award procedure, the contracting entities and the central contracting authority must execute a written agreement in which they provide for their mutual rights and obligations related to centralised procurement (Section 3 (1)).

Centralised procurement can be employed at all levels, e.g. for regional or local governments (regions, municipalities and city wards, etc.). Two basic types of centralised procurement are laid down. Within the first type, the central contracting authority procures supplies or services within the award procedure and subsequently provides these supplies or services to the contracting entities without any increase in the price. This procedure cannot be applied for public works contracts.

In the second case, the central contracting authority organises an award procedure on account of the contracting entities. This means that the contracting entities authorise the central contracting authority, e.g. to organise the award procedure. In this case, the central contracting authority may procure goods, services and construction works for the contracting entities.

Those contracting entities that acquire goods, services or construction works through a central contracting authority do not organise the award procedures themselves, but the latter are rather organised by the central contracting authority in their stead. The responsibility for the proper course of the entire award procedure is thus borne by central contracting authority.

Before the commencement of centralised procurement, the contracting entities enter into an agreement with the central contracting authority in which they stipulate the terms related to centralised procurement. This scheme is highly appropriate, because certain contracting entities lack sufficient personnel for organising procurement procedures.

Definition of the central contracting authority and central procurement is embodied in the Czech legislation; however, it is in no way at variance with European regulations. In contrast, the Contract Award Directive permits centralisation in its Art. 23.

Concurrence of activities means that the subject of a given public contract relates to the performance of the relevant activity as well as to the performance of some other activity of the contracting entity.

Concurrence was not regulated in the previous legislation and interpretation of the Act varied in respect of such concurrence of activities. This legal regulation is thus welcome.

It is based on Art. 9 of the Utilities Directive, which provides for contracts covering several activities. The previous Czech legal regulation did not deal with concurrence of activities and, consequently, these cases had to be interpreted as requiring application of the legal regulation that was stricter for the contracting entity (e.g. where a sectoral contracting entity was simultaneously a contracting authority, the provisions on contracting authority were applicable).

Currently, the issue of concurrence is resolved for the benefit of the contracting entity and the solution more beneficial for the contracting entity is preferred.

In concurrence of activities:

- a. a contracting authority shall proceed pursuant to the provisions applicable to a sectoral contracting entity only if the subject of the public contract is related primarily to a relevant activity performed by the contracting authority; otherwise, or if it is not possible to objectively determine whether the subject of the contract is related predominantly to the performance of a relevant activity, the contracting authority shall proceed pursuant to the provisions applicable to contracting authorities;
- b. a sectoral contracting entity shall not proceed pursuant to these provisions if the subject of the public contract is related primarily to activities of this entity other than the performance of a relevant activity; otherwise, or if it is not possible to objectively determine

whether the subject of the contract is related predominantly to the performance of other activities, the sectoral contracting entity shall proceed pursuant to the provisions applicable to sectoral contracting entities.

Case 2.: CASE-LAW OF THE ECJ ON THE GIVEN SUBJECT –
corresponding to Art. 9 of the Utilities Directive

- **STRABAG AG and Kostmann GmbH v Österreichische Bundesbahnen** – judgment of the European court of Justice in cases C-462/03 (Strabag AG) and C-463/03 (Kostmann GmbH) of 16 July 2005 celex 62003J0462

The European Court of Justice found that, if the activities of a contracting entity correspond to the definition of a sectoral contracting entity, in the award contracts within that activity, the contracting entity is governed by Utilities Directive 93/38/EEC coordinating the procurement procedures of entities operating in the water, energy, transport and telecommunications sectors.

3 MINOR CONTRACTS, BELOW-THE-THRESHOLD AND ABOVE-THE-THRESHOLD CONTRACTS

A minor public contract means a public contract with an anticipated value not attaining CZK 1,000,000 excluding value added tax for a public supply contract or a public service contract or CZK 3,000,000 excluding value added tax for a public works contract.

A below-the-threshold public contract means a public contract with an anticipated value attaining at least CZK 1,000,000 excluding value added tax for a public supply contract or a public service contract or at least CZK 3,000,000 excluding value added tax for a public works contract and not attaining the set financial threshold.

An above-the-threshold public contract means a contract exceeding the set thresholds or at least attaining these thresholds.

If the domestic legislation stipulates the duty to publish a notice, this means that

- for below-the-threshold public contracts, a notice is to be published in the national information system;

- for above-the-threshold public contracts, a notice is to be published in the national information system and in the Official Journal of the European Union.

The mentioned thresholds are specified by the European regulations (see above) in EUR. The current Czech law authorised the Government to issue regulations specifying these amounts in CZK. These Government regulations are issued from time to time and the thresholds specified for this country in CZK are adjusted in view of the currency development.

However, the thresholds specified in the directives are always complied with. At the time of preparation of this text, the threshold of CZK 3,236,000 (all figures are excluding VAT) applies to supply contracts awarded by the Czech Republic and State contributory organisations and the threshold of CZK 4,997,000 applies to “other legal entities”. These thresholds are stipulated by Government Regulation No. 77/2008 Coll., as amended by Government Regulation No. 474/2009 Coll., which also stipulates the thresholds for services and construction works, also for sectoral contracting entities.

Tab. 1: The limit values for above-the-threshold public contracts

Contracting entities	Supplies and services	Construction works
The Czech Republic, State contributory organisations; for the Czech Republic – the Ministry of Defence – this threshold applies only to goods pursuant to an implementing regulation	CZK 3,236,000 for services subject to an exemption stipulated by the Act	CZK 125,451,000
Territorial self-governing units (regional and local governments) or contributory organisations were such self-governing units perform the function of the founder, and “other legal entities”; for the Czech Republic – the Ministry of Defence – for goods not specified in an implementing regulation	CZK 4,997,000 more detailed specification of services is provided in the Act	CZK 125,451,000
Sectoral contracting entity	CZK 10,020,000	CZK 125,451,000

Source: Government Regulation No. 77/2008 Coll., as amended by Government Regulation No. 474/2009 Coll.

Similar to the Czech Republic, a number of other countries also provide, in addition to above-the-threshold contracts, for other categories which are denoted in the Czech legislation as minor and below-the-threshold contracts. These two latter categories are also mutually distinguished on the basis of the financial volume.

Tab. 2: A comparison of the regulations stipulating the financial volume of the lower threshold for below-the-threshold contracts in certain countries⁷

Country	Supplies and services		Construction works	
	EUR	CZK	EUR	CZK
Denmark	66 792	1 665 792	-	-
France	4 000	99 760	4 000	99 760
Poland	14 000	349 160	14 000	349 160
Slovakia	30 000	748 200	120 000	2 992 800
Slovenia	10 000	249 400	20 000	498 800
Czech Republic	80 192	2 000 000	240 577	6 000 000

Source: Vršecký, R.: Protisoutěžní rozhodnutí zadavatele veřejných zakázek (Anti-competition Decisions of Contracting Entities), disertační práce (dissertation thesis), VŠE Praha (University of Economics in Prague), 2011 and cited literature.

4 CONTRACTOR, CANDIDATE, BIDDER (TENDERER)

The legal regulation uses the terms contractor, candidate and bidder (tenderer). The individual provisions are then correspondingly addressed to the respective entities. We therefore need to know the contents of these terms. They terms are defined in Art. 1.8 of the Utilities Directive. The Czech law is compatible with the definitions contained in the Directive.

A contractor is a natural or legal person who:

- a. supplies goods;
- b. provides services; or

⁷ The table according to the average EUR exchange rate (CZK 24.94) was used for the conversion of currencies; in fact, the average exchange rate is not decisive as the table does not provide an exact conversion, but rather a comparison.

- c. performs construction work provided that (s)he/it has the registered office, place of business or place of residence in the territory of the Czech Republic; or
- d. is a foreign contractor.

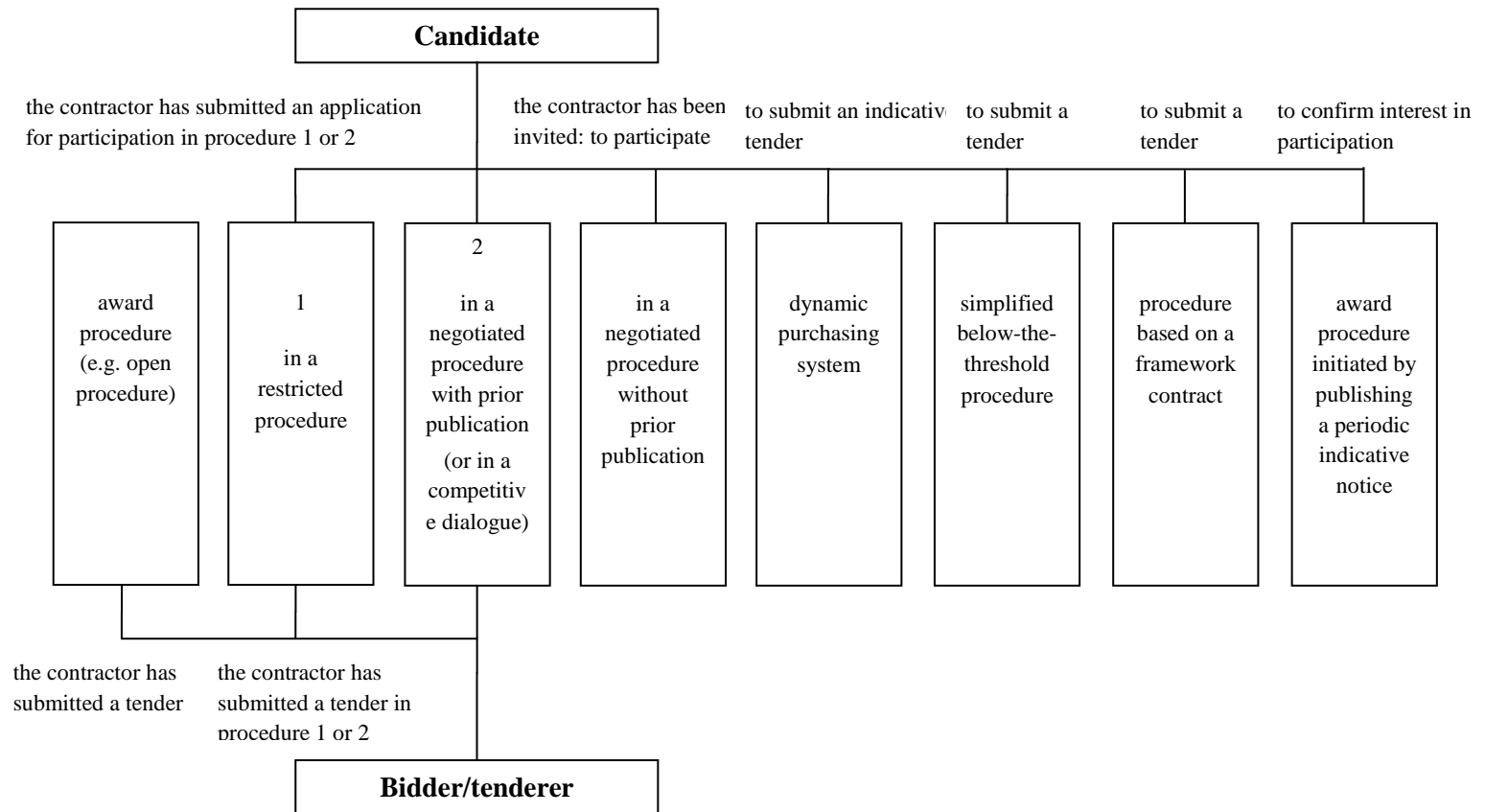
A bidder (tenderer) is a contractor who has submitted a bid (tender) in an award procedure (tender procedure).

A candidate is a contractor who has sought within the set deadline an invitation to

- a. a restricted procedure;
- b. a negotiated procedure with prior publication; or
- c. a competitive dialogue;
- d. or a contractor who has been invited by the contracting entity
- e. to negotiations in a negotiated procedure without prior publication;
- f. to submit an indicative tender in a dynamic purchasing system;
- g. to submit a tender in a simplified below-the-threshold procedure;
- h. to submit a tender in a procedure based on a framework contract; or
- i. to confirm interest in participation in an award procedure initiated by publishing a periodic indicative notice.

The Act stipulates the duties and rights for candidates and bidders (tenderers); however, the addressees of the Act who apply for contracts are often unable to determine at which point they are in the position of candidate and in the position of bidder (tenderer) in respect of individual types of procurement. We attempted to resolve this issue by means of a simple chart that can substantially assist the users who need not “seek” these facts in the law. The following chart shows when a certain person is a candidate and when a bidder (tenderer).

Pic. 1: On the terms “candidate” and “bidder/tenderer”



Source: MAREK, K. Smluvní obchodní právo, Kontrakty. 4th edition. Brno: MU Brno, 2008.

Section 18 of the Act stipulates general exemptions for public contracts. Where an exemption is applicable, the contracting entity is not obliged to award public contracts or need not comply with all the provisions of the Act, or a simplified procedure is available. Section 18 lists approximately 30 exemptions. Within amendment to the Act, the exemptions were extended particularly in the area of defence and security.

Exemptions from the scope of the Act applicable to sectoral contracting entities are specified in Section 19 of the Act.

5 SUPPLIES, SERVICES, CONSTRUCTION WORKS

As in the previous legal regulation and in conformity with Art. 1.2 of the Contract Award Directive, contracts are divided to:

- Supplies
- Services
- (construction) works

Case 3.: CASE-LAW OF THE ECJ ON THE GIVEN SUBJECT – in conformity with Art. 1.2 of the Contract Award Directive

- Judgment of the European Court of Justice C-16/98 of 5 October 2000

Commission v French Republic

It is clear from the definition of work that the existence of a work must be assessed in the light of the economic and technical function of the result of the works concerned. The definition of the term work does not make the existence of a work dependent on matters such as the number of contracting entities or whether the whole of the works can be carried out by a single undertaking.

Pursuant to the Act and also pursuant to Art. 1 (2) (a) of the Contract Award Directive, a public contract that the contracting entity is obliged to award must be performed on the basis of a contract made in writing and for consideration (pecuniary interest).

Consequently, a contract is performed on the basis of a written contract for consideration entered into between the contracting entity and a contractor or contractors. The Act thus requires a written form for these contracts, although this duty does not otherwise follow from the general legal regulations.

While commercial contracts are generally subject to Section 272 of the Commercial Code, it can be inferred in respect of regulation of public

procurement not only that contracts must be concluded in writing, but that their changes also require a written form.

The contracts must be made for consideration; the legal regulation thus does not apply to contracts that are not for consideration, e.g. donation contracts.

A public contract is involved only if the contracting entity is the party to the contract that expends certain funds for the provided supplies, services or works.

While public contracts for supplies and works are defined in the Act by means of a positive list, this approach cannot be employed for public services contract. Any public contract that cannot be subsumed under the definition of a public supply contract or public works contract is thus considered to be a public services contract. It is thus secured that the said three types of public contracts cover all potential performances. For the purposes of the Act, a service is thus deemed to include performances that would generally not be considered a service.

The domestic regulation also stipulates exemptions from the legal regulation pursuant to Art. 18 of the Contract Award Directive and in conformity with the European case-law, which has already determined whether or not an exemption is applicable in a given case.

Case 4.: CASE-LAW OF THE ECJ ON THE GIVEN SUBJECT – in conformity with Art. 18 of the Contract Award Directive

-
- Cf. the judgment of the European Court of Justice of 18 November 1999 in C-107/98, **Teckal Srl v Comune di Viano and Azienda Gas-Acqua Consorziale (AGAC) di Reggio Emilia**
Where a contracting entity exercises control over another entity similar to that exercised over its own departments and, at the same time, the person carries out the essential part of its activities together with the controlling contracting entity (entities), a public contract is not involved.
 - Cf. the judgment of the European Court of Justice of 11 January 2005 in C-26/03, **Stadt Halle, RPL Recyclingpark Lochau GmbH v Arbeitsgemeinschaft Thermische Restabfall- und Energieverwertungsanlage TREU Leuna**
An “in-house” exemption is not applicable if even a minority interest in the company controlled by a contracting authority is held by private capital.
 - Cf. the judgment of the European Court of Justice of 13 October 2005 in C-458/03, **Parking Brixen GmbH v Gemeinde Brixen, Stadtwerke Brixen AG**

Articles 43 EC and 49 EC, and the principles of equal treatment, non-discrimination and transparency, preclude a public authority from awarding, without putting it out to competition, a public service concession to a company limited by shares resulting from the conversion of a special undertaking of that public authority, a company whose objects have been extended to significant new areas, whose capital must obligatorily be opened in the short term to other capital, the geographical area of whose activities has been extended to the entire country and abroad, and whose Administrative Board possesses very broad management powers which it can exercise independently.

6 AWARD PROCEDURE AND NEGOTIATED PROCEDURE

The following award procedures are regulated:

- a. open procedure;
- b. restricted procedure;
- c. negotiated procedure with prior publication;
- d. negotiated procedure without publication;
- e. competitive dialogue;
- f. simplified below-the-threshold procedure.

Only a contracting authority may organise the award procedures under letters e) and f) above.

The procedures set out in letters a) to e) correspond to the provisions of Art. 28, 29, 30 and 31 of the Contract Award Directive. The procedure set out under letter f), which was supplemented by the Czech Republic to its legislation, is not at variance with the wording of the Directive and facilitates the award of below-the-threshold contracts. Five contractors are invited to submit a tender in this procedure. It can be generally used for all below-the-threshold contracts.

Together with a restricted procedure, an open procedure – identically with the previous regulation – is a general method of awarding contracts. It is announced generally; it thus allows for participation by an unlimited number of contractors. The tenderers then submit their tenders and, at the same time, prove their qualifications.

A restricted procedure is a procedure where the contracting entity also addresses the notice to an unlimited number of contractors. However, these contractors, in the position of candidates, first submit their application for participation in the procedure and prove their qualifications, and only if they

are selected, do they submit their tenders and become tenderers. If the contracting entity has restricted the number of candidates who will be invited to submit their tenders, the contracting entity should select the addressed candidates based on previously determined objective criteria. At least five candidates must be invited if the notice is published by a contracting authority, or three for a sectoral contracting entity.

Contracting entities may adopt measures to restrict the number of candidates to an appropriate level provided that they do so in a transparent and non-discriminatory manner. To this end, they may apply, for example, objective factors, such as experience gained by the candidates in the given sector, size and infrastructure of their undertaking, their technical and professional qualifications and other factors. They may even opt for drawing a lot, either as a separate, single selection criterion, or in combination with other criteria. In any case, the number of candidates included in the narrower selection must be such as to secure appropriate competition. Various shortcomings are found in practice in reducing the number of candidates. However, it is necessary to respect the legal regulation and not to permit any discriminatory procedures. This is true particularly of drawing a lot.

The Member States must also ensure that decisions taken by the contracting entity are subject to a review. The relevant legislation, i.e. Act No. 137/2006 Coll., provides for this duty in conformity with Art. 81 of the Contract Award Directive and Art. 72 of the Utilities Directive.

Case 5.: CASE-LAW OF THE ECJ ON THE GIVEN SUBJECT – in respect of Art. 81 of the Contract Award Directive and Art. 72 of the Utilities Directive

-
- Judgment of the European Court of Justice of 28 October 1999 in C-81/98, **Alcatel Austria AG and Others, Siemens AG Österreich and Sag-Schrack Anlagentechnik AG v Bundesministerium für Wissenschaft und Verkehr**
The Member States are required to ensure that the contracting authority's decision prior to the conclusion of the contract is in all cases open to review in a procedure whereby an applicant may have that decision set aside if the relevant conditions are met, notwithstanding the possibility, once the contract has been concluded, of obtaining an award of damages.
 - Judgment of the Court of First Instance of 27 September 2002 in T-211/02, **Tideland Signal Ltd. v Commission**

The Commission (meaning the Commission as the contracting authority) enjoys a broad margin of assessment with regard to the factors to be taken into account for the purpose of deciding to award a contract.

Review by the Community Courts is therefore limited to checking compliance with the applicable procedural rules and the duty to give reasons, the correctness of the facts found and that there is no manifest error of assessment or misuse of powers.

- Judgment of the European Court of Justice of 18 June 2002 in C-92/00, **Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI) v Stadt Wien**

The decision of the contracting authority to cancel a contract must be open to a review procedure, and to be capable of being annulled where appropriate, on the ground that it has infringed Community law on public contracts or national rules implementing that law.

- Judgment of the European Court of Justice of 12 December 2002 in C-470/99, **Universale-Bau A G, Bietergemeinschaft: 1) Hinteregger & Söhne Bauges.m.b.H. Salzburg, 2) ÖSTÜ-STETTIN Hoch- und Tiefbau GmbH v Entsorgungsbetriebe Simmering GmbH**

Directive 89/665 does not preclude national legislation which provides that an application for review of a contracting authority's decision must be submitted within a time-limit laid down to that effect and that any irregularity in the award procedure relied upon in support of such application must be raised within the same period, if it is not to be out of time, with the result that, when that period has passed, it is no longer possible to challenge such a decision or to raise such an irregularity, provided that the time-limit in question is reasonable.

Compliance with the set procedure in awarding public contracts should lead (in spite of the related expenditures) to rationalisation of the funds expended for the contracts.

7 ON FINDINGS FROM PRACTICE AND CURRENT SUGGESTIONS *DE LEGE FERENDA*

The subject of public contracts is currently topical on both central and regional levels. One of the issues related to public procurement lies in the frequent changes in the legal regulation of this process, responding both to the extensive EU legislation in this area and to the negative phenomena occurring in implementation of the regulation. Another reason for changes in the legislation lies in the effort to further clarify the relevant terminology and to specify the individual public procurement procedures in detail.

A major part of contracts awarded in the Czech Republic (as well as in the Slovak Republic and other EU countries) is subject to the public procurement

regime. Of course, the underlying European legislation is uniform, the national laws of the individual countries are mutually very similar and the European case-law is binding on all the stakeholders. Indeed, it is likely that the scope of public contracts will be further extended, although simplification of the award process for the currently defined public contracts would be appreciated.

Another major amendment to the Public Procurement Act has recently been adopted. The aim is to reduce the percentage of funds lost by the Czech Republic in the currently applicable public procurement processes.

Suggestions have also been made to extend the scope of minor contracts. Indeed, minor contracts are to be limited by the amount of CZK 1 million. This should be achieved gradually. However, it will probably require substantive and personnel strengthening of the supervisory authority, i.e. of the Office for the Protection of Competition.

It should also be determined that a contracting entity is obliged to use an electronic auction in awarding contracts defined by an implementing regulation. At the same time, a duty is to be introduced to publish the prices actually paid for a public contract in the profile of the contracting entity; fines for administrative offences are also supposed to be increased.

In our opinion, a very important factor related public contracts consists in the selection of the relevant entities active within the award process. The existing problems could be resolved in this respect. However, the opinion currently prevails that positive changes can be achieved by further amendments to the Act, which we consider far from sufficient.

If the situation in awarding public contracts is to improve, this can be attained by adhering to the existing procedures; the main obstacle in this respect does not lie in the Czech legislation which is in full conformity with the European regulation.

As regards the question as to whether the Czech legislation is in conformity with European law, we can answer this question in the positive. Indeed, this clearly follows from this paper. EU has raised no fundamental objections against the Czech laws in this respect. However, critical opinions have been

expressed – particularly by non-governmental organisations – in terms of the practice in awarding certain contracts.

The Czech legal regulation embodied in Act No. 137/2006 Coll. thus applies only to public contracts and does not deal with concessions and concession agreements related to PPP projects. The latter subject is regulated by Act No. 139/2006 Coll., which, however, refers to Act No. 137/2006 Coll. in a number of aspects. Indeed, a joint regulation was possible, similar to, e.g., the Slovak Republic.

Approximately 10 PPP projects have taken place in the Czech Republic so far and were not evaluated in positive terms. The Government currently contemplates not continuing these projects. However, this cannot be considered a suitable solution. In contrast, this method allows for implementation of projects that would otherwise not be realised. As known, very good experience has been gained in the United Kingdom. The country utilises, for example, the Wider Markets model, where a private partner uses public property, and the Private Finance Initiative – a public-private partnership.

The entire process of awarding contracts and concessions culminates by execution of the given contract. In this respect, the national regulations are still autonomous. It remains typical of European civil law that it provides only for individual issues, without creating a comprehensive system. There exists no “European Civil Code” that could approximate the laws of the Member States, although considerations have been made on its possible preparation. However, a “common reference framework” has been established to deal with aspects of private law and aspects of contractual relationships, which fact must be appreciated. Although the common reference framework was drawn up only as an independent (methodical) instrument, it provides an important basis for national legislatures.

8 SOURCES:

BEJČEK, J. K důsledkům novelizace zákona o zadávání veřejných zakázek (On the Consequences of Amendment to the Public Procurement Act). Daňová a hospodářská kartotéka 1996, No. 18, pp. 170-178.

BEJČEK, J. K nejasnostem zadávání veřejných zakázek (On Unclear Issues of Public Procurement). *Ekonom* 1995, No. 15, pp. 63-66.

BEJČEK, J. Úvaha nad některými komplikacemi při zadávání veřejných zakázek (Considerations on Certain Issues in Public Procurement). *Právo a podnikání*, 1995, No. 4, pp. 9-16.

HUSÁR, J. Právna regulácia ingerencie verejnej moci do podnikania (Legal Regulation of Interference of Public Authority with Business). *EQUILIBRIA* Košice 2007, pp. 198-207.

JURČÍK, R.: Zákon o veřejných zakázkách, Komentář (Public Procurement Act, Commentary). 2nd edition. Praha: C.H.Beck, 2011.

KRČ, R., MAREK, K., PETR, M. Zákon o veřejných zakázkách a koncesní zákon s komentářem (Public Procurement Act and Concessions Act with Commentary). 2nd edition. Praha: Linde, 2008.

MAREK, K. K veřejným zakázkám (On Public Contracts). *Právní fórum* 2011, No. 4, pp. 171-181.

MAREK, K. Smluvní obchodní právo, Kontrakty (Business law, Contracts). 4th edition. Brno: MU Brno, 2008.

MAREK, K. Veřejné zakázky dnes v České republice (Today's Public Procurement in the Czech Republic). *Státní zastupitelství* 2010, No. 3, pp. 13-22.

MORAVČÍKOVÁ, A. Zodpovednosť a riziko pri vedení firmy (Responsibility and Risk in Company Management). Bratislava: Verlag Dashofer, 2005.

PLÍVA, S. Obchodní závazkové vztahy (Commercial Contractual Relationships). 1st edition. Praha: ASPI Praha, 2006.

PODEŠVA, V., OLÍK, M., JANOUŠEK, M., STRÁNSKÝ, J. Zákon o veřejných zakázkách, Komentář (Public Procurement Act, Commentary). 2nd edition. Praha: Wolters Kluwer, 2011.

RAUS, D., NERUDA, R. Zákon o veřejných zakázkách, Komentář (Public Procurement Act, Commentary). Praha: Linde, 2007.

ŠEBESTA, M., PODEŠVA, V., OLÍK, M., MACHUREK, T. Zákon o veřejných zakázkách s komentářem (Public Procurement Act with Commentary). Praha: ASPI, 2006.

VRŠECKÝ, R. Protisoutěžní rozhodnutí zadavatele veřejných zakázek (Anti-competition Decisions of Contracting Entities). Praha, 2011. Disertační práce (dissertation thesis) na VŠE Praha (University of Economics in Prague).

Autor:

prof. JUDr. Karel Marek, CSc., Katedra účetnictví a daní, AKADEMIE STING, o.p.s., Stromovka 1, 637 00 Brno, Česká republika, e-mail: marek@post.sting.cz

Author:

prof. JUDr. Karel Marek, CSc., Department of Accounting and Taxes, STING ACADEMY, Stromovka 1, 637 00 Brno, Czech Republic, e-mail: marek@post.sting.cz

PROCESNÍ ŘÍZENÍ VE VYSOKOŠKOLSKÉM VZDĚLÁVÁNÍ

PROCESS MANAGEMENT IN COLLEGE EDUCATION

Lukáš Trčka

Abstrakt: Česká republika a další státy střední a východní Evropy často čelí kritice nízké konkurenceschopnosti absolventů vysokých škol na evropském trhu práce. Systém vzdělávání není efektivně řízen, a také proto nemůže produkovat kvalitní výstupy v podobě absolventů. Nástroje procesního řízení dosud nebyly v České republice užity k řízení ve vysokém školství, ačkoliv se jedná o dynamickou metodu vyzkoušenou po dobu desítek let v komerční sféře. Tento příspěvek sumarizuje kritické faktory úspěchu při implementaci procesního řízení založené na vlastním výzkumu z let 2009 až 2011.

Klíčová slova: procesní řízení, vysokoškolské vzdělávání

Abstract: Czech Republic and other Central and Eastern European countries often face criticism of the low level competitiveness of university graduates on the European labor market. The education system is not managed effectively and therefore cannot produce high quality outputs in the form of its graduates. The process management tool is not being applied in the Czech Republic university conditions, although it is a dynamic management method verified by commercial enterprises for decades. The paper summarizes critical success factors of the implementation based on own research (2009 - 2011).

Key Words: Process Management, University Education

JEL Classification: M19

1 ÚVOD

Motto: "Klíčem k úspěchu je další vzdělávání. Studium vzdělává mládež, těší starce, zdobí šťastné chvíle, je útočištěm a útěchou v neštěstí."

Marcus Tullius Cicero

Vzdělání a vzdělávání sehrává v lidském životě nezastupitelnou roli. Průběh vyššího odborného a především vysokoškolského vzdělání prochází dynamickým rozvojem, jehož výstupem by ve všech dobách měli být špičkově znalostně vybavení absolventi se základní dovedností praktické aplikace v rámci zvoleného oboru.

Od roku 2009 je v mé výzkumné činnosti řešena problematika uplatnitelnosti absolventů na trhu práce, jsou studovány principy, na základě kterých si zaměstnavatelé vybírají nové pracovníky, byla realizována rozsáhlá dotazníková šetření sledující vývoj konkurenceschopnosti absolventů na trhu práce a následně formulovány návrhy optimalizace vzdělávacích procesů vysokým školám.

Tento příspěvek je výstupem posledních dvou let výzkumu, který poukazuje na přímý vliv znalosti vzdělávacích procesů na úspěšnost absolventa vysoké školy při jeho vstupu na pracovní trh. Příspěvek dále identifikuje faktory, na základě kterých by zvolená metoda – procesní řízení – mohla přispět k budování vyšší konkurenceschopnosti. Výstupy vlastního výzkumu jsou konfrontovány daty ze Statistických úřadů, dat Evropské komise a průzkumů třetích subjektů, jako je např. společnost Deloitte.

2 PŘÍSTUP EU

V lednu 2012 bylo na 477. Plenárním zasedání Evropského hospodářského a sociálního výboru formulováno, že vysokoškolské vzdělávání v EU musí být založeno na dvou pilířích – duálním vzděláváním a zvyšování kvalifikace pracovníků mimo stávající vzdělávací systémy. Tyto principy budou v nadcházejícím období podporovány z Evropského sociálního fondu. Duálním vzděláváním rozumíme profesní rozvoj na vysokých školách přímo spojených s podnikem. V podmínkách ČR vyhovuje tomuto zadání pouze jedna instituce – Škoda Auto Vysoká škola. Obdobné problémy s vazbou univerzity na podnik mají i další evropské státy, zejména Belgie, Španělsko a Švédsko, kde mají absolventi taktéž obtížný vstup na pracovní trh, což dokazuje nadprůměrná absolventská nezaměstnanost.

Uvedené pilíře byly formulovány pod tlakem důsledků hospodářské krize, která ukázala na strukturální problémy evropského vysokoškolského vzdělávání. Mladí lidé mají problém se vstupem na pracovní trh, i přesto že disponují odpovídající kvalifikací. Nezaměstnanost této skupiny evropských občanů dosáhla v lednu 2012 20,3 %, přičemž dlouhodobá nezaměstnanost

všech potenciálně ekonomicky aktivních občanů je 9,5 %. Paradoxně lze v určitých zemích a odvětvích konstatovat nedostatek pracovních sil a současně vysoký počet nezaměstnaných, což poukazuje na strukturální vady evropského vzdělávacího systému. Vysoká poptávka po zaměstnancích v oboru informačních technologií je například v Nizozemí, Německu a Polsku, kde je neobsazeno 118 000, 87 800 resp. 18 300 pracovních pozic. Členské státy proto navrhují reformy školství s cílem přizpůsobit vzdělávací systém soudobým a budoucím potřebám celoevropského trhu práce. Cílem je vysokoškolská kvalifikace alespoň 40 % evropských občanů ve věku 30 – 34 let nejpozději do roku 2017. (1), (4)

2.1 Předpoklad vývoje evropského trhu práce

Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání (CEDEFOP) předpokládá, že do roku 2020 stoupne poptávka po vysokoškolsky kvalifikovaných pracovnících o 16 miliónů míst, u středoškolsky kvalifikovaných pracovníků se předpokládá růst o 3,5 miliónů míst a naopak pokles CEDEFOP předpovídá u kategorie pracovníků s nízkou kvalifikací o přibližně 12 miliónů míst. Prognóza rovněž zahrnuje alarmující sestupnou tendenci demografické křivky, která počítá se stárnutím populace, tj. růstem skupiny Evropanů starších 65 let o 60 % a současným poklesem skupiny ekonomicky aktivních obyvatel o 20 % - stav k roku 2050.

V období do roku 2020 se očekává významný pokles zaměstnanosti v primárních průmyslových odvětvích. Naopak nejvyšší růst zaznamená odvětví služeb, obzvláště podnikatelských služeb, distribuce, stravovacích služeb, zdravotnictví a dopravy. Dle Výboru porostou odvětví vyžadující velké množství znalostí. Výbor proto požaduje zvýšení efektivity pracovních postupů a organizace práce již na samotných vysokých školách. (3)

3 REALIZOVANÝ VÝZKUM, METODIKA

Autor pracuje na problematice modelace a implementace procesního řízení do vysokých škol od roku 2009. Cílem aktivit je navrhnout optimalizované procesy vzdělávání, výzkumu a související studijní administrativy.

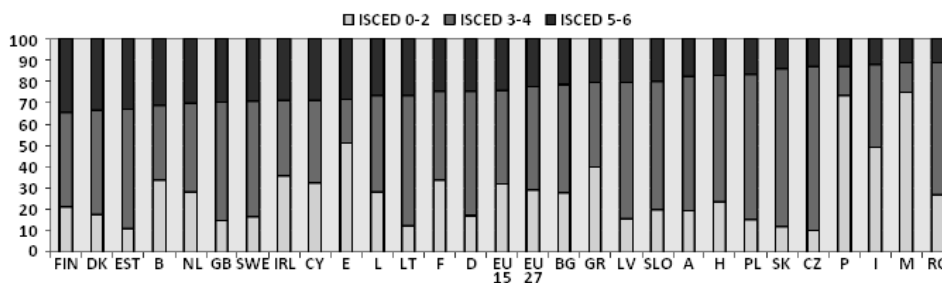
Na celý výzkum je dle teorie hodnotové analýzy nahlíženo pohledem „klienta“, tj. vysokoškolsky vzdělaného absolventa – výzkum celistvě sleduje nábor a výběr uchazečů o vysokoškolské studium, následně provádí rozbor jejich pětiletého studia a v poslední řadě porovnává uplatnitelnost čerstvých

absolventů napříč obory. Všechny fáze jsou konfrontovány sekundárními daty třetích subjektů.

3.1 Výchozí stav

Před zahájením výzkumných prací byl formulován dílčí cíl – rozbor struktury vzdělanosti občanů v jednotlivých členských státech EU. Ke klasifikaci byl zvolen model ISCED vystihující klasifikací 0-2 základní vzdělání a vyučení, klasifikací 3-4 středoškolské všeobecné a odborné vzdělání a klasifikací 5-6 vysokoškolské vzdělání. Graf č. 1 přibližuje procentuální rozdělení absolventů jednotlivých stupňů vzdělávacích systémů členských států EU. Z grafu je patrné, že kromě Estonska a Litvy jsou středo- a východoevropské národy v oblasti počtu absolventů vysokoškolského studia hluboko pod průměrem EU, Česká republika má obdobné procento vysokoškolsky vzdělaných obyvatel jako Portugalsko či Itálie, tj. cca. 13 % populace. Požadavek Evropského hospodářského a sociálního výboru na 40 % vysokoškolsky vzdělaných občanů do roku 2017 je proto ve zmíněných státech považován za nerealizovatelný.

Graf č. 1: Procentuální rozdělení vzdělanosti obyvatel jednotlivých členských států EU dle mezinárodní klasifikace ISCED.



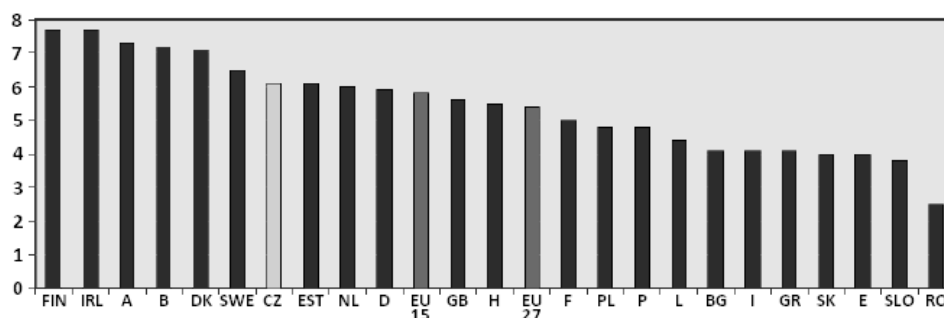
Zdroj: vlastní zpracování z dat Ročenky konkurenceschopnosti ČR

Kvantitativní hledisko není nepovažováno za optimální. Pro kvalitu konkurenčního potenciálu zaměstnanců v celoevropském měřítku je nutné zkoumat „jakost“ absolventů, jejich tvůrčí potenciál, inovační přístupy k řešení nových problémů atd. Na tyto otázky nelze poskytnout relevantní odpovědi prostřednictvím kvantitativního výzkumu primárních dat.

Nejnámější metodikou pro mezinárodní hodnocení kvality studentů je metrický model PISA (Programme for International Student Assessment), který v oblasti vysokoškolského stupně studia realizuje reprezentativní

dotazníkové šetření s vyhodnocením prostřednictvím expertních posudků tuzemských i zahraničních akademiků. Česká republika z níže prezentovaných výsledků vychází s kvótou 6,1 nejlépe ze všech postkomunistických zemí, viz graf č. 2.

Graf č. 2: Kvalita vysokoškolského vzdělání z hlediska potřeb konkurenceschopné ekonomiky.



Zdroj: vlastní zpracování z dat Ročenky konkurenceschopnosti ČR

K podpoření výsledků z této metodiky od roku 2009 také sledujeme reálnou absolventskou nezaměstnanost v komparaci s potřebami klíčových zaměstnavatelů zkoumaných regionů.

3.2 Etapy výzkumu

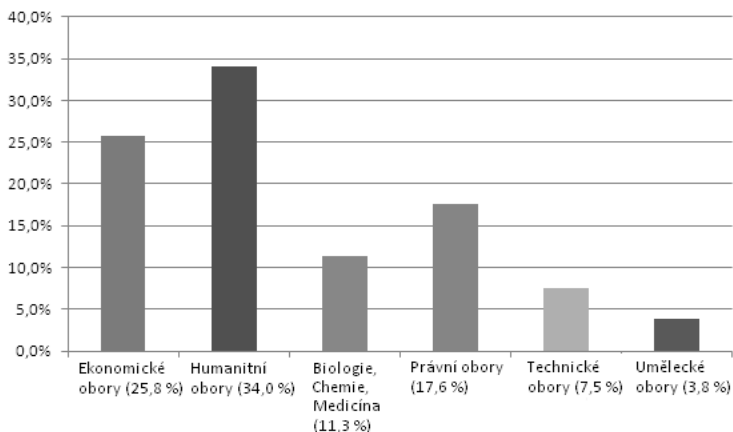
Výzkum je rozdělen do tří etap:

- a) Výzkum uchazečů o vysokoškolské studium
- b) Výzkum studentů vysokých škol
- c) Výzkum absolventů vysokých škol

3.2.1 Výzkum uchazečů o vysokoškolské studium

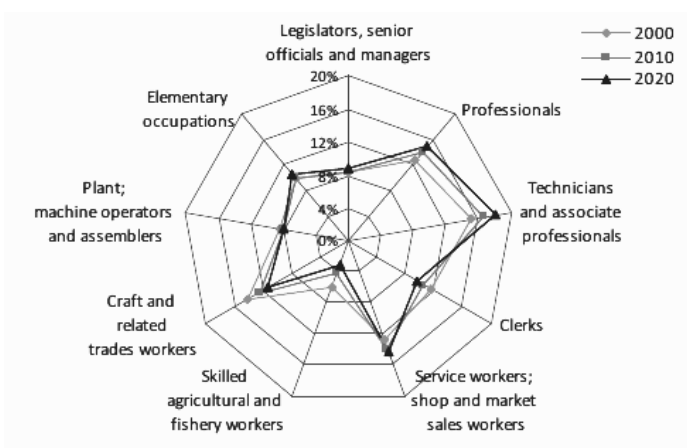
Preference uchazečů při volbě zaměření jejich vysokoškolského studia zpřehledňují i potenciální budoucí rozdělení absolventů na trhu práce. Do výzkumu bylo zapojeno 21 středních škol všech typů zaměření. Nejvíce respondentů z reprezentativního vzorku označilo humanitní studia jako oblast s nejvyšší preferencí (34,0 %). Více než 1/4 respondentů (25,8 %) má zájem o studium ekonomických oborů. Nejmenší zájem je o obory umělecké (3,8 %) a obory technické (7,5 %) – viz graf. č. 3. Právě absolventi technických oborů mají v horizontu roku 2020 nejvyšší potenciál uplatnitelnosti, viz graf č. 4, který popisuje rozložení profesní struktury v Evropě. (2)

Graf č. 3 Preference středoškoláků při volbě oboru vysokoškolského studia.



Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 4. Rozložení profesní struktury v časovém vývoji 2000 – 2020 v EU27



Zdroj: Aviana Bulgarelli, konference New Skills for New Jobs:

Action Now, Brussels

Z komparace výše uvedených grafů dedukuji, že Evropa nemá vhodně nastavenou optimalizaci oborů pro potřeby trhu práce, což jednoznačně přispívá k vysoké míře absolventské nezaměstnanosti, která v lednu 2012 dosáhla zmíněných 20,3 %. Empirická část výzkumu vyzorovala, že předpovídání kvalifikačních potřeb, založené nejčastěji na detailním monitoringu trhu práce nebo statisticko-ekonometrických modelech budoucí zaměstnanosti, je v současné EU27 funkční pouze v Nizozemsku a Irsku, což dokládá i ideální poměr rozložení kvalifikace jejich ekonomicky aktivních občanů v grafu č. 1.

Duální přístup vzdělávání popsaný v kapitole č. 2, o jehož popularizaci a podporu se nyní EU snaží, by mohl být vhodným nástrojem k omezení produkce absolventů v oborech, které nemají na pracovním trhu uplatnění. Průběh zavádění tohoto přístupu je odhadován na nejméně 3 roky, důsledky v podobě prvních absolventů 5letého studia tedy budou měřitelné nejdříve v roce 2020.

Další nevýhodou duálního přístupu je úzkoprofilové zaměření absolventa pro potřeby konkrétního podniku. V důsledku to může znamenat, že takový absolvent bude mít minimální možnost změny zaměstnavatele, jelikož pro potřeby odlišného podniku, byť působícího ve stejném oboru, mohou být jeho znalosti a zkušenosti špatně využitelné. To by znamenalo potřebu dílčí rekvalifikace, která by podnikům generovala vysoké dodatečné náklady.

Navrhovaný procesní model vysokoškolského vzdělávání dodatečné nákladové nároky podnikům negeneruje. Prostřednictvím několika desítek klíčových podniků v každém z oborů lze modelovat a exaktně popsat vzdělávací a následný pracovní proces. Každý uchazeč o vysokoškolské studium bude prostřednictvím tohoto modelu informován o přesném průběhu studia, prostřednictvím webové aplikace si bude moci rozkrýt detaily ke všem podstatným fázím od přijetí ke studiu po státní závěrečné zkoušky. Model procesního řízení předpokládá, že výrazně přispěje ke zvýšení odpovědnosti absolventů středních škol při výběru vysoké školy. Současný příliv desítek tisíc uchazečů o vysokoškolské studium v ČR ze zemí střední a východní Evropy utvrzuje v předpokladu, že budoucí studenti budou na základě kvalitativních ukazatelů mnohem odpovědněji vybírat obor svého studia než v letech před projevením hospodářské recese.

Aktualizace modelu by byla u všech zapojených škol prováděna on-line každých 6 měsíců a reagovala by především na vývoj ekonomických a demografických trendů. Navrhovaný procesní model je detailněji specifikován v kapitole č. 4 tohoto příspěvku.

3.2.2 Výzkum studentů vysokých škol

Objemově nejobsáhlejší fází výzkumu je jeho druhá etapa, která sleduje průběh vysokoškolského studia studentů ze zapojených škol. Těch je v současné chvíli 11, jedná se o tyto vysoké školy a univerzity.

Veřejné vysoké školy:

- Masarykova univerzita v Brně
- Mendelova univerzita v Brně
- Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
- Vysoká škola ekonomická v Praze
- Vysoká škola báňská – technická univerzita Ostrava
- Vysoké učení technické v Brně

Soukromé vysoké školy:

- Akademie Sting, Brno
- Brno International Business School
- Evropský polytechnický institut, Kunovice
- Rašínova vysoká škola, Brno
- Soukromá vysoká škola ekonomická, Znojmo

Jak již bylo nastíněno v úvodu 3. kapitoly, na celý výzkum je nahlíženo z pohledu klienta, tj. studenta vysoké školy. Pre-test identifikoval k řešení 6 sekcí, ve kterých studenti nejčastěji spatřovali slabá místa vzdělávacího procesu. Z výzkumu byli vyloučeni studenti 1. ročníků bakalářského studia, kteří ještě nemají dostatečné zkušenosti z akademického prostředí. Ze stejného důvodu byli vyloučeni i studenti 1. ročníku navazujícího magisterského studia. Studenti doktorských oborů nebyli do výzkumu zařazeni, protože mnozí z nich setrvávají po absolutoriu na své alma mater a neovlivňují trh práce tak jako absolventi bakalářských a magisterských oborů. Do výzkumu byli zapojeni i zahraniční studenti, kteří představovali 6,9 % respondentů. Prvních 5 zkoumaných sekcí je dále děleno až na 6 tematických oblastí, které opět vzešly z pre-testu.

Sekce 1 – Administrace studia

První ze zkoumaných sekcí jsou podpůrné procesy studia spočívající v administrativě. Nejvyšší váhu významnosti nese dle odpovědí nevyhovující administrace studia, studenti si stěžovali na neochotu studijního oddělení. Výrazně nižší váhy významnosti jsou přisuzovány nejasným pokynům managementu školy příp. nesrozumitelným studijním a zkušebními předpisy.

Z této otázky je patrné, že studenti dobře neznají procesy spojené s administrací svého studia, nemají prameny, ze kterých tyto informace čerpat, a proto nelibě nesou strohý přístup studijních administrátorek. Procesní řízení, které studentům přesně rozkryje průběh studia je zde jednoznačným přínosem. (2)

Sekce 2 – Zajištění studia

Kvalita studia je neoddiskutovatelně spojena s vysokou kvalifikací vyučujících a pestrostí studijních materiálů. Z této sekce výzkumu je patrné, že kvalita lidských zdrojů zajišťujících výuku a jejich přístup k přednáškám a seminářům je na velmi vysoké úrovni. Ve vazbě na graf č. 2 předpokládáme, že právě kvalitní personální zabezpečení výuky se podílí na výrazně lepším postavení českého systému vysokého školství před ostatními postkomunistickými republikami ve střední a východní Evropě. (2)

Sekce 3 – Zázemí školy

Materiální zázemí jako složku klientské spokojenosti identifikuje už marketingový mix 4C & 3P. Další část výzkumu se proto věnovala materiálním podmínkám, které studentům při studiu nejčastěji vadí. Velkým překvapením této sekce je pre-testem identifikovaný problém s parkováním u škol. I přes velmi vysoké ceny pohonných hmot studenti hojně využívají automobilovou dopravu. Problému s parkováním si všímá 53,5 % respondentů. Na druhém místě je nedostatečné vybavení školy pro volný čas studentů. Naopak materiální zázemí vyžadované při výuce bylo hodnoceno velmi kladně. (2)

Sekce 4 – Komunikace

Sekce komunikace byla záměrně začleněna k ověření spontánní komunikace mezi vyučujícími a studenty. Výsledky této sekce považujeme za vynikající a neshledáváme potřebu v této věci nic měnit. (2)

Sekce 5 – Podpora studia

Sekce podpora studia ukázala, že studenti mají zájem o nové formy učení. Nejvíce respondentům chyběla podpora v e-learningu a možnosti kvalitního studia v zahraničí. Je zajímavé, že studentům v rámci této sekce nechyběla praxe při studiu. Dokládá to stávající nízkou orientaci studentů na budoucí povolání a jejich ne zcela uvědomělou volbu studijního oboru ve vazbě na budoucí zaměstnání. (2)

Celková spokojenost tuzemských i zahraničních studentů se studiem v ČR je velmi vysoká. Ve vzájemné vazbě s grafem č. 2 popisující kvalitu vysokého školství v ČR je patrné, že reference o systému vzdělávání se rozšířily zejména do sousedních postkomunistických zemí jako je zejména Slovensko, Polsko, Rumunsko. Toto je dobrým předpokladem pro generování poptávky po studiu zahraničními studenty v ČR i v dalších letech, což může být ideálním výchozím bodem transferu kvalitních absolventů na evropský trh práce.

3.2.3 Výzkum absolventů vysokých škol

Poslední etapa výzkumu je zaměřena na uplatňování ve škole získaných poznatků a dovedností v praxi, zejména v prvním zaměstnání. Skupiny absolventů jednotlivých škol jsou pozorovány na trhu práce a v určitých etapách navíc dotazovány k ověření vypořizovaných dat. Někteří respondenti udělili souhlas s pozorováním prostřednictvím sociálních sítí. Výstupy z této etapy budou známy na podzim 2012. Po vyhodnocení poslední etapy budou formulovány závěry, jejichž součástí bude i procesní model vysokoškolského vzdělávání.

4 MODELACE A IMPLEMENTACE PROCESNÍHO ŘÍZENÍ

Procesní řízení je nástroj v podnikové sféře známý již desítky let. Tento přístup však doposud nebyl v České republice kvalitně modifikován na podmínky veřejných a neziskových organizací, vč. vysokých škol a univerzit.

Identifikace procesního řízení jako optimálního nástroje k zefektivnění vysokoškolského vzdělávání je definována pomocí následujících klíčových faktorů:

- a. Prvním faktorem je efektivita vzdělávání. Pouze systém vzdělávání popsaný do taxativních detailů může být optimalizován a zefektivňován. Neprůhledné celky nelze vyhodnotit ani upravovat. Dominantní důraz při modelaci procesů je kladen na výuku, vědu a výzkum.
- b. Dalším faktorem je požadavek na konsolidaci veřejných rozpočtů – evropské vlády jsou nuceny šetřit, a to i v resortu školství. Rozbor jednotlivých vzdělávacích procesů na prvočinitele a následné vyčíslení jejich nákladů jednoznačně přispívá k plnění cíle snižování nákladů na redundantní procesy.

- c. Významným faktorem je propojení vzdělávání s praxí. Procesní model definuje uzly, ve kterých je možný vstup podnikové sféry do vzdělávacího procesu a kvantifikuje přínosy takového propojení.
- d. Jednoznačně kladným faktorem z pohledu studenta je zpřehlednění průběhu studia. Každý uchazeč by prostřednictvím procesní mapy mohl rozkrýt průběh svého budoucího studia ještě před nástupem na školu a tím pádem výrazně zvýšit svou informovanost o přínosu studia pro následný pracovní poměr.

5 ZÁVĚR

Uvedený článek sumarizuje přínosy modifikace metody procesního řízení na podmínky vysokoškolského vzdělávání. Terciární školství se nevyhnutelně bude v příštích letech dynamicky transformovat. Faktory vynucující tuto transformaci jsou bezesporu jak vnější, např. duální přístup Evropské unie nebo krácení veřejných výdajů na školství, tak vnitřní, např. potřeba zefektivnit vzdělávání na své alma mater a tím zvýšit její konkurenceschopnost na vzdělávacím trhu.

Dle premis prezentovaných v tomto článku je vhodné nahlížet na řešené otázky také „zákaznickým“ pohledem, tj. pohledem uchazečů o studium, pohledem studentů vysokých škol a také pohledem jejich absolventů. Získání zpětné vazby a následná autoevaluace vzdělávací instituce je dnes předpokladem jejího dalšího působení. Autoevaluační metriky jsou také jednou ze složek hodnocených Akreditační komisí. Právě procesní řízení může být nástrojem, který umožní realizaci evaluace a řešení dalších v článku vyřčených klíčových otázek vzdělávání dalších generací.

6 LITERATURA:

NILSSON, Staffan. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zaměstnanost mladých lidí, odborné kvalifikace a mobilita.

Dostupné z:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:068:0011:0014:CS:PDF>

Společná přistěhovalecká politika pro Evropu. Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/jl0001_cs.htm

TRČKA, Lukáš, HROMKOVÁ, Ludmila. Critical success factors of Czech higher educational institutions, FaME Tomas Bata University, Zlín: 2011

Autor:

Ing. Lukáš Trčka, Ústav podnikové ekonomiky, Fakulta managementu a ekonomiky, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Mostní 5139, 760 01 Zlín, Česká republika, e-mail: trcka@fame.utb.cz

Author:

Ing. Lukáš Trčka, Department of Enterprise Economics, Faculty of Management and Economics, Tomas Bata University in Zlín, Mostní 5139, 760 01 Zlín, Czech Republic, e-mail: trcka@fame.utb.cz

CÍLE A DOPADY SOUČASNÉ „KONCEPCE“ DAŇOVÉ REFORMY V ČR

OBJECTIVES AND IMPACT OF CURRENT "CONCEPT" OF TAX REFORM IN THE CZECH REPUBLIC

Alena Vančurová

Abstrakt: *Reforma přímých daní se v ČR připravuje už řadu let. V současné době prezentovaná verze bude mít mnohé odrazy ve změně daňového zatížení různých druhů příjmů, sociálních i příjmových skupin. Tento příspěvek se zaměří na diskusi dopadu navrhovaných změn na základní druhy příjmů a velké sociální skupiny. Odhadnut bude rovněž možný vliv na progresivitu přímého zdanění v ČR.*

Klíčová slova: *daňová politika, zdanění příjmů, pojistné sociálního pojištění*

Abstract: *The reform of direct taxation in the Czech Republic is preparing for many years. Currently presented version will have many reflections in the change in the tax burden on different types of income, social and income groups. This paper will focus on the discussion of the proposed changes to the basic types of income and large social groups. The possible impact on the progressivity of direct taxation in the country will also be estimated.*

Keywords: *tax policy, taxation, social insurance*

JEL Classification: H24

1 ÚVOD

Změny ve zdanění osobních důchodů jsou v České republice časté. Souběžně od roku 2006 je připravována nová koncepce přímých daní, která byla postupně spojena s realizací plánu jednoho inkasního místa a následně se snahou o co nejužší provázání konstrukčních prvků daně z příjmů fyzických osob a pojistného sociálního pojištění.

K hlavním cílům daňové reformy v oblasti zdanění osobních důchodů lze v současné době zařadit:

- zjednodušení zdanění spočívající v minimalizaci daňových výjimek,
- administrativní zjednodušení,
 - rozšíření elektronické výměny informací,
 - omezení počtu správních orgánů v oblasti daňové správy a s provázáním agend různých typů správních orgánů,
- snížení rozdílu v daňovém zatížení různých druhů příjmů,
- odstranění degresivity daně z příjmů fyzických osob pro vysoké základy daně,
- integrace daně s příjmů fyzických osob a sociálního pojistného.

Tento článek se zaměřuje pouze na příjmy ze závislé činnosti, které jsou jednak nejvydatnější součástí základu daně z příjmů fyzických osob i všech subsystémů sociálního pojistného a jednak lze právě u tohoto druhu příjmů nejlépe simulovat dopady připravovaných změn.

2 DESKRIPTCE ZMĚN PRŮMĚRNÉ DAŇOVÉ SAZBY

Pro deskripci změn daňového zatížení byla zvolena bodová progresivita posuzovaná přes průměrnou daňovou sazbu. Model se zaměřuje na období od roku 2000, ve kterém docházelo k četným změnám základních konstrukčních prvků daně z příjmů fyzických osob i ke změnám v oblasti pojistného sociálního pojištění. Vypovídací schopnost by byla velmi malá, pokud by při hodnocení progresivity nebyl vzat v úvahu vývoj nominálních příjmů v ekonomice. Ten byl zachycen na základě vývoje průměrné mzdy. Průměrná mzda za léta 2011 – 2013 byla odhadnuta. Model byl zpracováván v době, kdy se počítalo se spuštěním reformy příjmových daní od roku 2013, ačkoli nyní je zřejmé, že k tomu nedojde před rokem 2014, pro tento článek zůstává reformním rok 2013. Model se omezuje na následující parametry.

2.1 Osvobození od daně

Jednou ze základních změn nové koncepce by mělo být rozšíření základu daně prostřednictvím radikálního omezení rozsahu osvobozených příjmů.

Mezi fiskálně významné druhy příjmů, u kterých má být zrušeno osvobození, patří následující:

Tab. 1: Plánované zrušení osvobození

§	popis	přínos v mld. Kč
6 odst. 9 písm. b)	stravování jako nepeněžní plnění	5,2
§ 6 odst. 9 písm. e)	zvýhodnění poskytované zaměstnavatelem provozujícím veřejnou dopravu⁸	0,1
§ 6 odst. 9 písm. h)	peněžního plnění za výstrojní a proviantní náležitosti příslušníkům ozbrojených sborů	0,1
§ 6 odst. 9 písm. ch)	náhrady za ztrátu na služebním příjmu poskytované příslušníkům bezpečnostních sborů	-
§ 6 odst. 9 písm. i)	hodnota přechodného ubytování	0,05
§ 6 odst. 9 písm. j)	náhrada za ztrátu na důchodu	-
§ 6 odst. 9 písm. l)	úrokové zvýhodnění půjček	0,5
§ 6 odst. 9 písm. m)	zvláštní příplatek poskytovaný v cizí měně příslušníkům ozbrojených sil	0,1
§ 6 odst. 9 písm. n)	odstupné horníkům	-
	celkem	6,05

Zdroj: vlastní zpracování

Největší efekt je očekáván od zrušení osvobození u stravování na pracovišti, ten se samozřejmě ještě zvětší po přiřazení do vyměřovacích základů.

⁸ Toto osvobození ovšem má být nahrazeno zatím nezveřejněným oceněním benefitu.

2.1.1 Změny v základech daně

Základ daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti se ve sledovaném období změnil 2x, a to výrazně. Změny daně především pozicí pojistného sociálního pojištění ve vztahu k základu daně z příjmů ze závislé činnosti lze rychle ilustrovat následující tabulkou:

Tab. 2: Základ daně z příjmů ze závislé činnosti v porovnání s hrubým příjmem (v %)

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
87,50	87,50	87,50	87,50	87,50	87,50	87,50	87,50	135,00	134,00	134,00	134,00	134,00	100,00

Zdroj: Sbíрка zákonů a vlastní výpočet

Ze změn v konstrukci vyměřovacího základu je v modelu využita jen jediná, a to zavedení maximálního vyměřovacího základu, který v letech 2008 a 2009 byl 48násobkem průměrné mzdy, v letech 2010 až 2012 je uvažováno s 72násobkem průměrné mzdy. V roce 2013 se vychází s předpokladu, že maximální vyměřovací základ na veřejné zdravotní pojištění bude zachován ve výši 72násobku průměrné mzdy a maximální vyměřovací základ na sociální zabezpečení se vrátí na 48násobek průměrné mzdy.⁹ Jiné změny konstrukce vyměřovacích základů nebyly vzaty v úvahu.

2.1.2 Základní odpočet a základní sleva na dani

Zjednodušený model беру v úvahu jen základní odpočet od základu daně (34 920 pro rok 2000 a 38 040 v letech 2001 až 2005), resp. základní slevu na dani (7 200 Kč v letech 2006 a 2007, 24 840 Kč v následujících letech s výjimkou roku 2011, kdy se sleva na dani snížila na 23 640 Kč).

2.1.3 Sazby daně a pojistného

V úvahu byly vzaty veškeré změny sazeb daně z příjmů fyzických osob (ta se měnila v letech 2000 – 2011 3x), pro rok 2013 model vychází ze sazby 20 %, i když o ní ještě není rozhodnuto, a tak může být i vyšší.

⁹ Tato změna byla realizována na základě rozhodnutí Ústavního soudu už od roku 2012.

Také sazba sociálního pojistného se jednou změnila. Pro rok 2013 se vychází ze zachování sazby na důchodové pojištění a zvýšení sazby pojistného na veřejné zdravotní pojištění z 4,5 % na 6,5 %.

2.1.4 Zavedení zaměstnaneckého bonusu

Reforma příjmových daní je konstruována jako výnosově neutrální. Kalkuluje se zavedením zaměstnaneckého bonusu (primárně sleva na dani ve výši 3 000 Kč za rok),¹⁰ který by měl nahradit redukci osvobození. Ministerstvem financí odhadované zvýšení daňových příjmů díky redukci osvobození je odhadováno na 5,81 mld. Kč, což prostřednictvím průměrné sazby lze odhadnout na výpadek základů daně ve výši 31,8 mld. Kč. Zaměstnanecký bonus má nejen formu slevy na dani, ale i daňového odpočtu, tedy odpočtu daně. Jeho dopad lze simulovat prostřednictvím počtu osob v hlavním pracovním poměru (za I. čtvrtletí 2011 to bylo 3 854 000 fyzických osob). Na tomto jednoduchém základu lze modelovat snížení daňových příjmů o 11,562 mld. Kč, pokud by všechny tyto osoby zaměstnanecký bonus čerpali. Skutečný dopad bude pravděpodobně nižší, ne však několikanásobně.

2.1.5 Limity vyměřovacích základů

Protože o minimálních vyměřovacích základech není dosud rozhodnuto, minimální vyměřovací jsou de facto abstrahovány, vzhledem ke zvoleným násobkům průměrné mzdy. Prostor je naopak věnován maximálním vyměřovacím základům, které byly zavedeny od roku 2008 a o dva roky později se o polovinu zvýšily. V reformním roce se vychází z maximálního vyměřovacího základu pojistného na veřejné zdravotní pojištění v současné výši a na důchodové pojištění z poklesu maximálního vyměřovacího základu na úroveň roku 2008 a 2009.

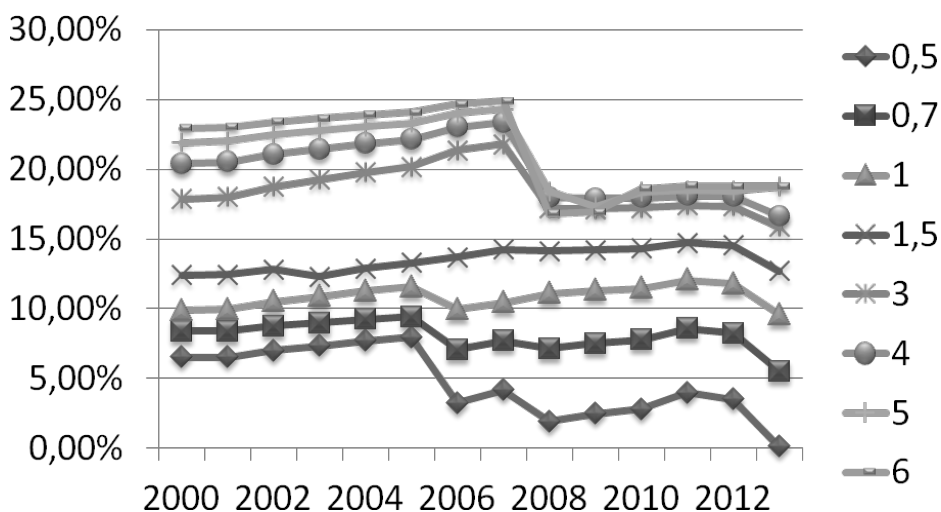
3 VÝVOJ PRŮMĚRNÉ SAZBY DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB

Změny v průměrné sazbě daně, která je vyjádřena jako podíl daně z příjmů fyzických osob (resp. daně a pojistného sociálního pojištění sraženého ze mzdy zaměstnance) na hrubé mzdě byly zpracovány pro následující násobky průměrné mzdy: 0,5, 0,7, 1, 1,5, 3, 6, a 12násobek průměrné mzdy.

¹⁰ V době publikace článku se však již se zavedením zaměstnaneckého bonusu nepočítá.

Změny v průměrné sazbě daně pro příjmy ze závislé činnosti ve výši vybraných násobků průměrné mzdy jsou shrnuty v následujícím grafu:

Graf 1: Vývoj průměrné sazby daně z příjmů fyzických osob v letech 2000 až 2013 pro vybrané násobky průměrné mzdy



Zdroj: Sbírnka zákonů, Prezentace ministerstva financí a vlastní výpočet

Z grafu je patrné, že nejrovnoměrnější vývoj byl pro 1 a 1,5 násobek průměrné mzdy, kdy průměrná sazba v celém intervalu mírně roste (u jednonásobku průměrné mzdy s výjimkou roku 2006). Tato úroveň příjmu je významným nositelem daňového výnosu s poměrně četným zastoupením a vyšší efektivní sazbou daně.

Rovněž pro 0,7 násobek průměrné mzdy, což se týká velmi široké skupiny zaměstnanců, je zdanění celkem rovnoměrné, v první polovině první dekády tohoto století mírně rostlo vlivem růstu průměrné mzdy (a to i bez změny parametrů zdanění), po té díky reformě levicové vlády lehce pokleslo, pak následoval mírný růst následovaný stagnací.

Od roku 2008 se velmi dramaticky chovají průměrné sazby daně u vysokých násobků průměrné mzdy, plánovaná reforma u těchto násobků zajistí odstranění degresivity, zvýšená průměrná sazba se ale projeví v uvažovaném

modelu až u 12ti násobku průměrné mzdy, protože tam již převládá vliv růstu nominální sazby daně před poklesem základu daně.¹¹

Změny v průměrné sazbě daně mezi lety 2012 a 2013 jsou nepodstatné, zvýšení sazby lze pozorovat až od příjmu ve výši 12ti násobku průměrné mzdy, ve všech ostatních sledovaných bodech dochází k mírnému poklesu zatížení daní z příjmů fyzických osob.

4 CELKOVÉ DAŇOVÉ ZATÍŽENÍ PŘÍJMŮ ZE ZÁVISLÉ ČINNOSTI NA STRANĚ ZAMĚSTNANCE

Pojistné sociálního pojištění má v ČR skoro dvojnásobný výnos oproti oběma daním z příjmů, proto je nelze ignorovat.

Jestliže zavedení zaměstnaneckého bonusu by mělo devastující vliv na výnos daně z příjmů fyzických osob, celkový efekt po zapojení pojistného sociálního pojištění a plánované daně z objemu mezd je jiný, což lze ilustrovat v následující tabulce.

Tab. 3: Predikce dopadu změn ve zdanění příjmů zaměstnanců od roku 2013

	zaměstnanec	zaměstnavatel
VZP	2,07	
SZ	2,07	
odvod z objemu mezd		10,19
snížení DPPO		- 1, 94
celkové efekty	12,39	
po započtení slevy	6,88	

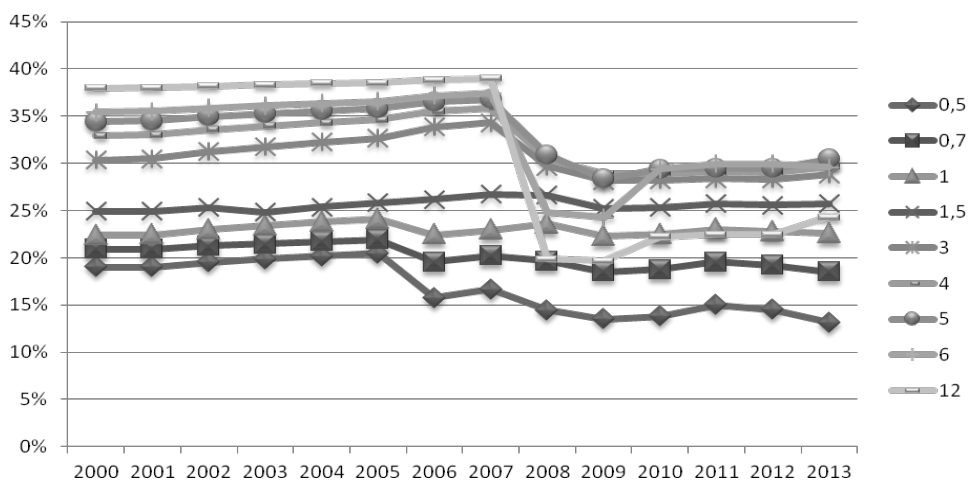
Zdroj: Prezentace ministerstva financí a vlastní výpočet

¹¹ Tento efekt má být dodatečně odstraněn přírůžkou k dani z příjmů, která ale způsobí pokles míry zdanění od 72 násobku průměrné mzdy, a to díky nestejně úrovni maximálních vyměřovacích základů pro veřejné zdravotní pojištění a pro sociální zabezpečení.

Z tabulky je patrné, že po započtení kompenzací týkajících se rozšíření vyměřovacích základů způsobí, že snížení výnosu daně z příjmů fyzických osob je skoro z poloviny kompenzováno zvýšením výnosu sociálního pojistného, resp. daně z objemu mezd.

Vývoj celkového daňového zatížení je ilustrován na následujícím grafu.

Graf 2: Průměrné celkové daňové zatížení vybraných násobků průměrné mzdy v letech 2000 - 2013

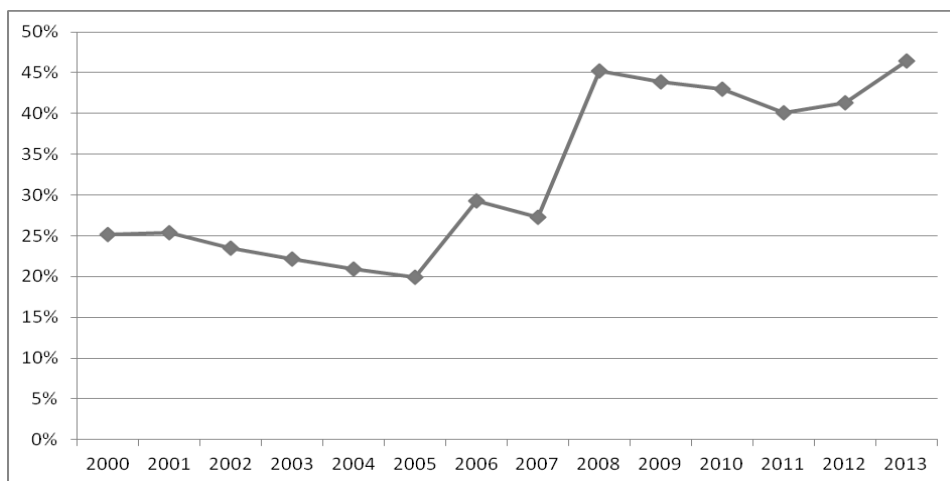


Zdroj: Sbirka zákonů, Prezentace ministerstva financí a vlastní výpočet

Trendy v průměrném celkovém odvodovém zatížení příjmů ze závislé činnosti jsou velmi podobné jako u samotné daně z příjmů fyzických osob. Zvýraznily se však dopady zavedení maximálního vyměřovacího základu od roku 2008, které nejen nebyly kompenzovány daní z příjmů, ale díky konstrukci základu daně jí byly dokonce podpořeny. Na závěr bude ještě uvedena tabulka s průměrným daňovým zatížením v klíčových letech.

Ještě jeden efekt je zajímavý, a to zejména z pohledu politického rozhodování o nastavení jednotlivých daní. Z následujícího grafu je evidentní, jak je rozšiřovala oblast, ve které poplatník neplatil daň z příjmů fyzických osob.

Graf 3 Procento průměrné mzdy s nulovým daňovým zatížením daní z příjmů fyzických osob



Zdroj: Sbírka zákonů, Prezentace ministerstva financí a vlastní výpočet

5 ZÁVĚR

Při navrhované koncepci daně z příjmů fyzických osob a pojistného sociálního pojištění od roku 2014 by při zdanění příjmů ze závislé činnosti nedošlo k významným incidenčním změnám v závislosti na výši příjmů.

V této fázi zpracování však nelze posuzovat změny v daňové incidenci mezi různými druhy příjmů.

6 LITERATURA:

BÁRTA, Jan, BARTÁK, Tomáš, CECHEL, Aleš, FEKAR, Pavel, JAREŠ, Martin, KŘÍŽ, Petr, MOUDRÝ, Marek, NEKOVÁŘ, Jiří, PELECH, Petr, TARANDA, Petr, TREZZIOVÁ, Dana, VANČUROVÁ, Alena. Zdanění příjmů a majetku v České republice. Výstup expertní skupiny. Ministerstvo financí ČR, 2006, 61 s.

Internetové zdroje:

<http://mfcz.cz> [cit. 18.08.2012]

<http://www.czso.cz> [cit. 18.08.2012]

<http://www.sbirka.cz> [cit. 18.08.2012]

Autor:

prof. Ing. Alena Vančurová, Ph.D., Katedra veřejných financí, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze, Česká republika, e-mail: vancura@vse.cz

Author:

prof. Ing. Alena Vančurová, Ph.D., Department of Public Finance, Faculty of Finance and Accounting, University of Economics in Prague, Czech Republic, e-mail: vancura@vse.cz

DAŇOVÁ SPRAVEDLNOST

TAX EQUITY

Eva Vincencová

Abstrakt: Článek se v širších souvislostech zabývá vývojem a pojetím a daňové spravedlnosti v teorii a praxi. Problém daňové spravedlnosti se prolíná dějinami zdaňování od starověku až dosud. Přístup k daňové spravedlnosti je ovlivněn odborným zaměřením hodnotitele, přičemž zásadní otázkou je, kdo a v jaké výši má daně platit a kdo má právo daně vybírat.

Klíčová slova: Daně, daňová spravedlnost, daňový systém, daňový subjekt, optimální zdanění, daňová incidence.

Abstract: The article in the broader context of the development and the concept of justice and taxation in theory and practice. The article in the broader context of the development and the concept of justice and taxation in theory and practice. The problem of tax fairness is intertwined history of taxation from antiquity until now. Access to justice is influenced by tax expert evaluators focus, the crucial question is who and how much to pay taxes and who has the right to collect taxes.

Keywords: Taxes, tax equity, taxation, taxpayer, optimal taxation, tax incidence

JEL Classification: H29

1 ÚVOD

V historickém kontextu byla daním přikládána rozdílná důležitost i funkce. Daňové systémy a daně vznikaly a vyvíjely se souběžně se vznikem a rozvojem jednotlivých států. Můžeme říci, že v současnosti se daně váží k jednotlivým státům, které mají vytvořeny národní systémy zdanění. Stát v rámci své existence plní ekonomické a hospodářské funkce, zabezpečuje veřejné statky a služby. Na své fungování nezbytně potřebuje získávat do soustavy veřejných rozpočtů stálý tok peněžních prostředků. Daně, jako povinné odvody, stát získává od daňových subjektů na základě

vyhlášek a zákonů. Prostřednictvím daní stát prosazuje své ekonomicko-sociální a politické cíle. Daňová politika státu je klíčovou součástí fiskální politiky státu, je integrální součástí veřejného sektoru a veřejných financí. Součástí daňové politiky státu jsou daňové úlevy, např. snížení daní ze zisku, urychlená amortizace jako podpora vývozu a investiční činnosti, ale i vyšší míra zdanění sloužící jako ochrana domácího trhu, např. u dováženého zboží. V současnosti v systému veřejných rozpočtů daně zastávají zcela zásadní úlohu, protože daně tvoří klíčovou část příjmů plynoucí do soustavy veřejných rozpočtů. Funkce daní je obecně odvozována od úlohy státu v ekonomice, která se v průběhu vývoje společnosti výrazně měnila.

Vývoj zdanění ukazuje, že daně v průběhu své existence měnily svůj obsah, účel, význam i způsob ukládání. Stejně tak se i měnily názory na to, jakou výši daně mají vlastně mít, co má či nemá být objektem zdanění, jaká je spravedlivá základna zdanění. Jeden ze základních požadavků na soudobý daňový systém je požadavek daňové spravedlnosti, který není lehce dosažitelný, protože panují rozdílné preference různých zájmových skupin vůči rozdílným dopadům zdanění na daňové subjekty. Při změnách daňového systému či jednotlivých daňových zákonů je obvykle hovořeno o konkrétních opatřeních, ovšem málokdy bývají navrhované změny analyzovány z pohledu teorie daní. Právě daňová teorie řeší otázky zabezpečení potřeb příjmy veřejného sektoru, stanovením výše potřeb společnosti, velikostí daňového břemene, spravedlivého členění daňové zátěže mezi jednotlivé daňové subjekty, daňové optimalizace, daňové spravedlnosti, nebo výnosu ze zdanění. Lze říci, že diskuze o spravedlivém zdanění z minulosti přetrvaly do současnosti a zřejmě budou pokračovat i v budoucnu.

2 VÝVOJ POJETÍ DAŇOVÉ SPRAVEDLNOSTI

„Spravedlnost je stálá a neustávající vůle dát každému, co mu patří“

Justinián I. Veliký.

Samotný pojem spravedlnost je odvozen od výrazu pravý, správný, společností je spravedlnost vnímána jako jedna z nejvyšších lidských ctností. Definice spravedlnosti podle slovníku českého práva uvádí, že *„Spravedlnost a nespravedlnost: jsou normativní pojmy morálky a práva, v nichž se existující (nebo neexistující) stav věcí charakterizuje jako něco žádoucího, co odpovídá podstatě a právům člověka, nebo naopak jako to, co je s nimi*

v rozporu a musí být odstraněno.....“¹². Obecně lze na pojem spravedlnost nahlížet nejen z pohledu práva, ale různých přístupů (filosofie, sociologie, politologie, náboženství, psychologie, nebo kvantitativní kvalifikace). K otázce spravedlnosti jsou obecně uváděny dva krajní postoje:

- Utilitarismus – říká, že blahobyt společnosti se rovná součtu blahobytu všech jejích členů (J. Bentham a jiní).
- Rawlismus – říká, blaho byt společnosti je dán blahobytem jejího nejhudšího člena¹³. J. Rawls¹⁴ (1921) v díle *Teorie spravedlnosti* (A Theory of Justice) považuje za předmět spravedlnosti základní strukturu společnosti její politické uspořádání, sociální a ekonomické mechanismy. Formuluje dva základní principy spravedlnosti - požadavek základních lidských práv a svobod a požadavek vyrovnání sociálních a ekonomických nerovnosti, jako požadavek výhodnosti i pro ty nejméně zvýhodněné členy společnosti. Rawls pro svoje pojetí spravedlnost užívá ve smyslu spravedlnost jako slušnost. Robert Nozick, velký Rawlsův odpůrce, označil toto dílo za největší dílo politické filosofie od dob J. S. Milla a konstatoval, že každý další myslitel této discipliny bude muset pracovat v rámci Rawlsovy teorie, anebo zdůvodnit, proč tak nečiní. Rawlsovo pojetí spravedlnosti se stalo velmi důležitým a stále provokuje politické vědce i filosofy.

Problém spravedlivého zdanění představuje věčné dilema. Historicky se jedná o nejdůležitější otázku daňové teorie. Již filosof Aristoteles (384-322 př. n. l.) hlásal, že daně by měly být občany placeny podle jejich berní způsobilosti¹⁵. Aristoteles dělil spravedlnost na distributivní (rozdělovací) a komutativní (vyrovnávací) spravedlnost. Podle teorie distributivní spravedlnosti jsou statky rozdělovány vždy určité třídě osob. Při aplikaci distributivní spravedlnosti jde o to, aby se „s rovnými zacházelo rovně“. Naproti tomu teorie komutativní spravedlnost pracuje s jednotlivcem. Na rozdíl od distributivní spravedlnosti, každý dostane jenom to, co si zasluhuje, nebo na co má oprávnění.

¹² MADAR, Z. *Slovník českého práva*. 2. díl. Praha: Linde, 1995, s. 1063.

¹³ STIGLITZ, J. E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada, 1997, s. 141,143.

¹⁴ RAWLS John (*21. 2. 1921) je americký filosof a politolog, představitel politického liberalismu. Zabývá se především praktickou filosofií. Konceptem etiky navazuje na Aristotela, Rousseaua a Kanta, kritizuje utilitaristické pojetí dobra, protože podle něj má před nimi spravedlnost přednost.

¹⁵ ŠIROKÝ, J. *Daňové teorie s praktickou aplikací*, s. 88.

Tomášem Akvinským (1225-1274) byly úvahy o spravedlivém zdanění rozvinuty o morální aspekty. Daně považoval za povolenou loupež, avšak naproti tomu neplacení daní považoval za hřích. Preferoval zdanění co nejmenší, neboť považoval i práci za břemeno.

Pro merkantilisty (16.-17. stol.) bylo typické ochranářství, uvalovali vysoká cla, dávali dovozní subvence, spotřeba obyvatelstva byla zatížena vysokými nepřímými daněmi. Fyziokraté (18. stol.) tvrdili, že důchody bohatších kapitalistů jsou vydávány na luxusní spotřebu, proto by měly podléhat zdanění. Navrhovali přímé zdanění renty vlastníků půdy, s tímto návrhem neuspěli, protože se francouzská šlechta proti tomuto návrhu tvrdě ohradila.¹⁶

Představitelé klasické ekonomie se rovněž zabývali způsobem zdaňování. Například David Ricardo (1772-1823) daně považoval nejen za nutné zlo, ale i za nespravedlivé. Tvrdil, že zdanění má podléhat pouze čistý důchod, tedy po odečtení celkové produkce mínus výdaje včetně výdajů na mzdy¹⁷. Jean-Baptiste Say (1767-1832) se domníval, že „spravedlnosti zdanění“ je možné dosáhnout pomocí odstupňovaných daňových sazeb dle příjmu daňového poplatníka¹⁸. John Stuart Mill (1806-1873) zastával názor, že daně mají plnit redistribuční funkci. Byl autorem principu rovné oběti – uplatnění zásady rovného zdanění každého jedince podle jeho platební schopnosti. Podporoval, aby příjem potřebný k zajištění základních životních potřeb daňového poplatníka zdanění nepodléhal. Na ostatní příjem nad tuto částku by měla být uvalena proporcionalní daň. Domníval se, že se tak dosáhne minimální úhrnné oběti obyvatelstva¹⁹. Z rovného přístupu se posléze vyvinula progresivní daňová sazba.

Adam Smith (1723-1790) formuloval v díle *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů* (1776) čtyři daňové kánony (principy)²⁰:

- V každém státu by měli poddaní přispívat na výdaje na správu státu tak, aby to co nejlépe odpovídalo jejich možnostem, tj. úměrně důchodu, kterého pod ochranou státu požívají” - zásada spravedlnosti.

¹⁶ HOLMAN, R. *Dějiny ekonomického myšlení*, s. 37- 43.

¹⁷ RICARDO, D. *Zásady politické ekonomie a zdanění*, SNLP, 1956.

¹⁸ SAY, J. B. *A Treatise on Political Economy. Book III. Chapte VIII.*

Dostupné z: <http://www.econlib.org/library/Say/sayT41.html#Bk.III.Ch.VIII> [on line 1. 9. 2011].

¹⁹ ŠIROKÝ, J. *Daňové teorie s praktickou aplikací*, s. 56.

²⁰ SMITH, A. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*, s. 735.

- Daň, kterou má každý jednotlivec platit, by měla být stanovena přesně a nikoliv libovolně. Doba splatnosti, způsob placení a suma, kterou má platit, to všechno by mělo být poplatníkovi a komukoliv jinému naprosto jasné” - zásada určitosti
- Každá daň by se měla vybírat tehdy a takovým způsobem, kdy a jak se to poplatníkovi asi nejlépe hodí” - zásada výhodnosti pro poplatníka.
- Každá daň by měla být promyšlena a propracována tak, aby obyvatelé platili co nejméně nad to, co ona daň skutečně přináší do státní pokladny” - zásada úspornosti (resp. minimalizace nákladů na správu).

Smithovy kánony vyjadřují zásady pohodlnosti placení daní, určitosti, spravedlnosti a efektivnosti (úspornosti) a ekonomové z nich v podstatě čerpají dodnes. Přibližně 200 let po Smithovi rozvádí požadavky optimálního zdanění ekonom, nositel Nobelovy ceny Joseph Stiglitz (1943). John Maynard Keynes (1883-1946) prosazoval daňové úlevy pro podnikatele, vyšší a progresivnější zdanění s velkým množstvím úlev pro sociálně slabé, rozvoj investic formou zrychlených daňových odpisů. Optimální zdanění uvádí jako „dobrou daň“ (míněno z hlediska logické konzistence a věcné správnosti ekonomické teorie, nikoli z hlediska výše konkrétní sazby). Podle Stiglitze by zdanění poplatníků mělo mít následující vlastnosti:

- **Ekonomicky efektivní** – čili neměla by zabraňovat efektivní alokaci finančních prostředků v ekonomice.
- **Administrativně jednoduchá** – tzn., že daň je vymahatelná s minimem nákladů.
- **Flexibilní** – daň lze snadno změnit v případě změny ekonomických podmínek,
- **Transparentní** – poplatníci by měli znát výši své daňové zátěže v hrubém i v čistém vyjádření (po započtení transferů).
- **Spravedlivá** – vertikálně i horizontálně. Stiglitz v podstatě rozvíjí Smithovy daňové kánony.

Libertariáni přirozených práv hlásali minimální zásahy státu do ekonomiky a na oblast spravedlivého zdanění neměli představitelé tohoto proudu jednotné názory. Friedrich August von Hayek²¹ (1899-1992) a Robert Nozicka (1938-

²¹ představitel „empirického libertariálního“

2002) považovali zdanění dokonce za nezákonné. Murray Rothbard (1926-1995) zdanění považoval také za nespravedlivé. V kontextu spravedlivého zdanění podle Rothbarda mají být zdaněny příjmy, protože ostatní daně se projeví stejně jako zdanění příjmů. S tím nesouhlasil Milton Friedman (1912-2006), který byl zastáncem minimálního zdanění na pokrytí chudoby a základních veřejných statků. Daňovou teorii obohatil o originální koncept negativní důchodové daně.

Vnímání spravedlivého zdanění je ovlivněno mnoha faktory, především názory osoby hodnotitele míry daňového zatížení, rovněž z jakého úhlu pohledu je tuto oblast nahlíženo. Náhled státu na pojetí daňové spravedlnosti mohou občané ovlivňovat politickou cestou, svými projevenými preferencemi prostřednictvím voleb. Existují různé představy a kritéria kdo a v jaké výši má daně platit, nebo kdo má právo daně vybírat? Vnímání daňové spravedlnosti je relativní, ovšem z pohledu daňové teorie je vnímána jako zásadní otázka, která je považována za základní požadavek kladený na daňový systém. Z pohledu daňových subjektů se obvykle preferuje minimalizace daňového zatížení a maximalizace spotřeby veřejných statků. Z pohledu státu se zvažuje výše a stabilita daňového výnosu, efektivnost zdanění a výše administrativních nákladů na správu daní. Ekonomové pak sledují míru zdanění včetně dopadů zdanění na výkonnost ekonomiky, proto dobrý daňový systém by měl být pružný, aby byl schopný reagovat na změny a trendy v ekonomice.

3 DAŇOVÁ SPRAVEDLNOST V TEORII A PRAXI

Daně jako ekonomická kategorie, jsou klasifikovány „*jako povinná, neekvivalentní, neúčelová, finančně nenávratná a pravidelně opakovaná platba do veřejného rozpočtu*“. Daň se opakuje buď v pravidelných časových intervalech, nebo je daň nepravidelná a platí se za určitých okolností²². Za optimální daňový systém je teoreticky považován paretoefektivní bod, který představuje dosažení nejvyššího společenského blahobytu. V tomto případě je ovšem problematické nalézt paretoefektivních bodů a formulovat funkce společenského blahobytu (užitku). Volba mezi efektivností a spravedlností má svá úskalí. Efektivní řešení není obvykle považováno za spravedlivé, a co je obecně považováno za spravedlivé, není efektivní. Daně se obecně považují za spravedlivé, pokud odpovídají představám občanů o rozdělení celkového daňového břemene na jednotlivé

²² KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*, s. 16.

poplatníky. Daňový poplatník by měl nést „*správný podíl*“ nákladů vlády. Požadavek zdanění, spravedlivého rozložení daňového břemene bývá často dezinterpretován, a proto si zaslouží speciální pozornost. Dobrý daňový systém by měl brát v úvahu i otázku spravedlivého zdanění. Daňové systémy i jednotlivé daně mohou být hodnoceny z mnoha hledisek. Za nejvýznamnější jsou považována hlediska prospěchu a platební schopnosti jedince. Daňová teorie rozlišuje dva principy spravedlivého zdanění:

- **princip prospěchu** (užitku, ekvivalence nebo též směnná teorie),
- **princip platební schopnosti** (berní způsobilosti).

Princip prospěchu chápe daň jako cenu za veřejný statek. Říká, že každý má být zdaněn úměrně prospěchu, který získává z veřejných výdajů. Tedy jedinec, který v rámci služeb veřejného sektoru má větší prospěch by měl platit i větší daň. Principem zdanění podle prospěchu je, že daňoví poplatníci by měli být zdaňováni dle prospěchu, který čerpají z veřejného sektoru. Slabinou je měření prospěchu jednotlivých poplatníků, protože ocenění prospěchu užívání veřejných statků je pro každého jednotlivce rozdílné. Výhodou je, že je sice přehledný, avšak nelze naplnit redistribuční funkci daní, protože výnos by nezabezpečil výplatu starobních důchodů a sociálních dávek. Možná interpretace aplikace principu prospěchu:

- **Daň z hlavy** – v případě, že aktivity státu přináší každému občanovi stejný prospěch, potom by každý občan platil stejnou daň, a to bez ohledu na výši příjmu či majetku; v absolutním smyslu **regresivní zdanění v případě**, že chudí občané by z aktivit státu měli větší celkový prospěch než bohatí občané, tudíž by měli platit vyšší daň.
- **Proporcionální zdanění** - prospěch z činnosti státu konstantně roste s výší majetku/příjmu občanů, pak by příjem či majetek každého občana měl být zdaňován stejnou daňovou sazbou.
- **Progresivní zdanění** - prospěch, kteří občané z vlády mají, vzrůstá více než proporcionálně k jejich příjmu / majetku, pak by bohatí měli být zdaňováni vyšší daňovou sazbou než chudí.

Prakticky je princip prospěchu možné použít pouze omezeně, vzhledem k existenci nedělitelných statků, u kterých není možné spotřebu dělit. Například v případě sociálních dávek – potřební, kteří pobírají sociální dávky, mají nulové prostředky na to, aby mohly financovat ostatní potřebné. Naproti tomu majetní nejsou na užívání veřejných statků závislí, protože mají dostatek

prostředků, aby si své potřeby zajistili. Problémem je, že v praxi princip prospěchu, jako typ všeobecné daně není realizovatelný. S tím souvisí existence spotřební daně, nebo je tento princip v praxi realizován zavedením a vybíráním poplatku z čerpání veřejného statku či veřejné služby.

Princip platební schopnosti říká, že daňoví poplatníci, by měli platit daně podle své platební schopnosti. Vychází ze zásady rovné oběti či rovné marginální oběti. Výsledné zdanění pak může být progresivní, proporcionální či regresivní, neboť záleží na křivkách mezního užítku jedinců. U důchodových daní je preferována progrese. Princip platební schopnosti vychází z předpokladu, že obnos zaplacený jedincem s vyšší platební schopností (je-li získán jedincem s nižší platební schopností) zvyšuje společenský užitek, protože pro příjemce tento obnos znamená o mnoho více, než pro jedince, který ji zaplatil. Jasnou implikací principu platební schopnosti ovšem je, že jednotlivci, kteří jsou těžce fyzicky a duševně postižení a nemohou pracovat a jsou nemajetní, by měli být od daně osvobozeni. V rámci tohoto principu všeobecně platí dvě pojetí spravedlnosti, **horizontální a vertikální**,²³ která musí platit současně.

Podle horizontální spravedlnosti daňoví poplatníci, kteří mají „relevantní aspekty“ (důchod, majetek, spotřeba apod.) stejně vysokou platební schopnost, by měli platit stejně vysokou daň. Problémem je vymezit konkrétně „relevantní aspekty“ jako daňovou základnu. Bohatství jako daňová základna – potom daň z bohatství je ekvivalentem k dani? V praxi většinou používá kombinace několika základen zdanění – důchod, spotřeba a majetek.²⁴ Podle principu horizontální spravedlnosti je spravedlivé, když stejně bohatí daňoví poplatníci (jednotlivci) platí stejné daně – neplatí to v případě konceptu spotřebních daní, protože nekuřáci abstinenti si nekupují cigarety alkohol, a tudíž ani neplatí z tabáku a alkoholu spotřební daň.²⁵

Podle vertikální spravedlnosti je považována za daňovou základnu důchod. Jako problém se jeví zdanění poplatníků s různým důchodem. Měl by daňový poplatník, který je na tom v konkrétním relevantním aspektu lépe, platit i vyšší daň?. Platí v tomto případě zásada proporcionality a neměla by se uplatňovat lineární sazba daně.?

²³ KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*, s. 96.

²⁴ KUBÁTOVÁ, K. *Moderní průvodce daňovým systémem*, s. 100.

²⁵ Viz MCGEE, R. W. *The philosophy of taxation and Public Finance*, s. 235.

Zdanění podle vertikální spravedlnosti odpovídá koncept rovné daně z příjmů a koncept daně z přidané hodnoty (DPH) s jedinou sazbou DPH. Daňový poplatník, který je schopen zaplatit za nákup 100 000 Kč, zaplatí pětkrát tolik než poplatník, který utratí 20 000 Kč.

Spor o efektivnost a spravedlivost konceptu rovné daně je sporem mezi obhájci progresivního zdanění a rovného zdanění, ale také sporem mezi příznivci nastavení různých parametrů konceptu rovné daně.

Problematickým se jeví určení správné, spravedlivé zdanění, tedy určení správné míry daňové oběti. Daňová teorie rozlišuje v podstatě tři základní typy stejné daňové oběti, absolutní relativní a mezní. Princip stejné daňové oběti je v podstatě založen na myšlence, že daňové břemeno by mělo být rozloženo tak, aby každého občana daň *zatěžovala stejně*. V zásadě se jedná o problémy možné interpretace:

- **Jak měřit "daňovou oběť" poplatníka** - v peněžně, nebo podle obětovaného užítku poplatníka?
- **Jedná se skutečně o stejnou „absolutní daňovou oběť“** - např. každý daňový poplatník obětuje na daň stejnou peněžní částku, nebo zaplacením daně fakticky ztrácí "stejný užitek", nebo **se jedná o stejnou „proporcionální daňovou oběť“** - každý poplatník by obětoval stejnou procentuální část svého příjmu nebo svého mezního užítku?

Princip stejné „*absolutní daňové oběti*“ říká, že by všichni daňoví poplatníci byli zdaňováni takovým způsobem, aby všichni platili stejnou daň a trátili stejnou míru prospěchu. **Stejná absolutní oběť** vyjádřená *ztrátou užítku* v důsledku zaplacení daně: ta by mohla za určitých předpokladů vést jak k regresivnímu, tak proporcionálnímu či progresivnímu zdanění. Měření stejné absolutní daňové oběti "ztrátou užítku" a nikoli obětovanými peněžními jednotkami je obvykle argumentováno, že platba stejné peněžní částky reálně představuje pro chudého poplatníka větší subjektivní oběť než pro bohatého poplatníka. Z uvedeného pak vyplývá úvaha, že bohatý by měl platit vyšší daň než chudý. S poklesem mezního užítku peněz by princip stejné absolutní oběti *ztrátou užítku* pravděpodobně vedl k progresivitě zdanění. **Aplikace v praxi stejné absolutní oběť** vyjádřené **peněžně** by znamenalo, že každý poplatník by platil stejnou daň bez ohledu na výši příjmu či majetek.

V podstatě by se jednalo o tzv. „daň z hlavy“²⁶, což je případ, kdy předmět daně je zároveň i daňovým subjektem. Na první pohled se jedná o spravedlivý model zdanění, protože všichni daňoví poplatníci platí stejně. V případě daně z hlavy je daňovým poplatníkem každý jednotlivec, bez ohledu na výši jeho důchodu, nebo bez ohledu na jeho majetkové poměry. Výše daně z hlavy je pro všechny poplatníky stejná, nelze jí uniknout. Kdyby v případě daně z hlavy mělo dojít ke srovnání míry oběti u různých skupin daňových poplatníků, dochází k vyšší míře zdanění u poplatníků s vyššími důchody. Ovšem majetní daňoví poplatníci s vyššími důchody nesou menší daňovou oběť, zatímco daňoví poplatníci s nižšími důchody v poměru k důchodu nesou vyšší daňovou oběť. Na základě přístupu „stejně absolutní oběti“, je možné vyvodit závěr - aby došlo k vyrovnání daňové oběti, daňoví poplatníci s vyššími důchody by měli platit i vyšší daně. Lze toho dosáhnout zavedením daňové progresse.

Jako praktický příklad vnímání daňové spravedlnosti aplikace zdanění podle principu stejné absolutní oběti může sloužit zavedení paušální daně z hlavy (poll-tax) v roce 1989 konzervativní vládou Margaret Thatcherové ve Velké Británii. Zavedení daně z hlavy znamenalo jednotnou výši daně pro každého daňového poplatníka, bez ohledu na výši jeho důchodů nebo vlastnictví majetku. Tehdejší vládní přístup nejlépe vyjádřil konzervavec Nicholas Ridley (v té době byl státní sekretář pro životní prostředí): „vévoda může platit to samé co popelář. Bylo lhostejné, jestli žili dva lidé v celém zámku nebo v malém bytě, protože výše daně byla pro všechny stejná. Nově koncipovaná jednotná daň z hlavy značně zatížila daňové poplatníky s malými důchody.“ Občané, daňoví poplatníci vzniklou situaci vnímali negativně a situaci vyhodnotili jako velmi nespravedlivou. Nespokojenost občanů vyústila v rozsáhlou kampaň vyzývající ostatní daňové poplatníky k neplacení této tzv. „nespravedlivé“ daně. Postupem času se ke kampani se připojovalo stále více občanů, kteří odmítali tuto daň platit, až se situace nakonec stala neúnosnou. Následkem neplacení takto koncipované daně se ve Velké Británii očekávaný daňový výnos nezvýšil, ale naopak razantně snížil. Protesty občanů a stav panující ve společnosti, nižší daňový výnos nakonec donutil konzervativní vládu daň z hlavy zrušit. Všeobecně se má za to, že důsledky pokus o praktickou aplikaci daně z hlavy sehrála roli v pádu vlády Margaret Thatcherové.

²⁶ Daň z hlavy je daní přímou, používala se zejména ve starověku (daň z otroků) a středověku.

V případě relativní ztrátu užítku, dostaneme se k podstatě modelu **stejně relativní oběti**. Převedeno na relativní ztrátu důchodu, tak daňoví poplatníci zaplatí stejnou část důchodu, např. 15 % z důchodu, čili proporcionální daň. V případě, že je sazba daně rozdílná, u poplatníků s nižšími příjmy je ztráta užítku vyšší než u poplatníků s vyššími příjmy. I přes přechod na model se stejnou relativní obětí se důsledek zdanění neliší od modelu stejné absolutní oběti. Opět je nutné k dosažení vertikální spravedlnosti zavést progresivní zdanění důchodů. Přístup stejné relativní oběti neřeší otázku o stupni daňové progrese. V případě **minimalizace ztráty celkového užítku** způsobenou zdaněním a minimalizovat celkovou oběť, je v praxi aplikována vyšší progrese zdanění poplatníků s vysokými důchody, u kterých dochází k menší ztrátě užítku, než u daňových poplatníků s nižšími příjmy (aplikace nižší sazby, nebo osvobození od placení daní). Ovšem důsledkem u poplatníků s vyššími příjmy je, že zvyšování jejich důchodů je pohlceno vyšším zdaněním a tak je potlačena motivace zvyšovat své důchody. Spravedlnost či nespravedlnost zdanění je dána reálnými dopady daní na daňové subjekty (fyzickou nebo právnickou osobu). Daňová incidence (dopady zdanění) daňové poplatníky působí v podstatě dvěma způsoby, ze zákona a reálně jako efektivní dopady zdanění. Pro průběh daňové praxe má větší význam zákonný dopad daně, protože daňové subjekty jsou povinny platit daně řádně a v zákonné lhůtě. Z hlediska ekonomického je zásadní efektivní dopady zdanění, jelikož determinují ceny, výstupy a důchody. Efektivní dopady zdanění se v podstatě týká pouze jednotlivců, protože daně placené společnostmi vždy dopadají na jednotlivce, kteří jsou v konečném důsledku skutečnými nositeli zdanění. Z pohledu daňové teorie jsou významnější reálné dopady zdanění. Daně placené daňovým subjektem mohou být v zásadě posunuty dvěma směry dopředu nebo dozadu. Přesuny se realizují na trzích výrobků, faktorů nebo kapitálu, buď **dopředu** (na kupujícího na trhu), nebo **dozadu** (na prodávajícího na trhu). Přesun může být částečný, plný (stoprocentní) nebo dokonce i více než stoprocentní. Může nastat i situace, že k daňovému přesunu nedojde a tedy je nulový.

4 ZÁVĚR

Daňová politika státu podléhá ekonomickým, sociálním a politickým tlakům ve společnosti. V rámci daňové politiky státu je možné v procesu utváření daňové soustavy ovlivnit, jaké daně a v jaké výši daňoví poplatníci ponесou. Je možné napomoci utlumit negativní dopady vyplývající z průběhu hospodářského cyklu, eliminovat neúměrné negativní důsledky působení

tržního mechanismu na daňové subjekty a kontrolovat, kdo je opravdovým nositelem daňové zátěže. Lze konstatovat, že názory na spravedlivé rozložení daňového břemene jsou různorodé a v čase se tendenčně vyvíjí. Náhled na spravedlivé zdanění je dán zejména distribučním efektem daní, ale také souvisí se zvolenou kombinací principů prospěchu a platební schopnosti. Neméně významné je i efektivní nastavení daňové základny tak, aby nebyla narušena efektivní alokace zdrojů a daně nezpůsobovaly velké distorze v cenách a užitečích.

Jednotlivá stanoviska se odlišují podle preferencí posuzovatelů a pramení z jejich názorových postojů. Například filosof (viz subjektivní a objektivní utilitarismus) bere v úvahu jiná kritéria, než ekonom. Názory ekonomů se obvykle značně liší od představ daňových poplatníků. Proto odpověď na otázku, jaké zdanění je spravedlivé v podstatě od ekonomy ani nelze očekávat: Ovšem je otázkou, zda je vůbec možné v soudobém světě globálního podnikání korektně interpretovat požadavek spravedlivého zdanění a v požadovaných aspektech daňové teorie jej naplňovat v praxi. Při úvaze o spravedlivém zdanění, lze dospět k názoru, že je to meta, která je reálně velmi obtížně dosažitelná. Je možné říci, že optimální daňový systém a zdanění by především nemělo omezovat hospodářské aktivity daňových subjektů, snižovat prosperitu společnosti a nemělo ovlivňovat daňový domicil daňových subjektů.

5 LITERATURA:

HOLMAN, R. *Dějiny ekonomického myšlen*. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-238-1.

KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie. Úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2005. 112 s. ISBN 80-7357-092-0.

MADAR, Z. *Slovník českého práva*. 2. díl. Praha: Linde, 2002, 858 s. ISBN 80-85927-01-2.

MANKIW, N. G. *Zásady ekonomie*. Praha: Grada Publishing, 1999. 767 s. ISBN 80-7169-891-1.

MCGEE, R. W. *The philosophy of taxation and public finance*. Kluwer Academic Publisher, 2004. 313 s. ISBN 1-4020-7716-5
RICARDO, D. *Zásady politické ekonomie a zdanění*. SNLP, 1956.

ROTHBARD M. *Ekonomie státních zásahů*. 1. vyd. Praha: Liberální institut, 2001. 64 s. ISBN 80-86389-10-3.

RAWLS J. *A Theory of Justice*. Belknap Press, Harvard university: 1999. 560 s. ISBN: 0674000773.

SMITH, A. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Nové, přepracované vydání opatřené margináliemi. Praha: Liberální institut, 2001. 986 s. ISBN 80-86389-15-4

STIGLITZ, J. E. *Ekonomie veřejného sektoru*. 1. vyd. Grada Publishing, Praha: 1997. 664 s. ISBN 80-7169-454-1.

ŠIROKÝ, J. *Daňové teorie s praktickou aplikací*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 249 s. ISBN 80-7179-413-9.

Autor:

Ing. Eva Vincencová, Ph.D., Katedra účetnictví a daní, AKADEMIE STING, o.p.s., Stromovka 1, 637 00 Brno, Česká republika, e-mail: vincencova@post.sting.cz

Author:

Ing. Eva Vincencová, Ph.D., Department of Accounting and Taxes, STING ACADEMY, Stromovka 1, 637 00 Brno, Czech Republic, e-mail: vincencova@post.sting.cz

ACTA STING

Published / Vydává:	STING ACADEMY AKADEMIE STING, o.p.s.
Address / Adresa:	Stromovka 1, 637 00 Brno Czech Republic +420 541 221 801 http://www.sting.cz
Number / Číslo:	1/2012
Date of publication / Datum vydání:	22 nd October 2012 22. října 2012
Executive Editor / Výkonný redaktor:	Ing. Eva Vincencová, Ph.D.
Print / Tisk:	AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o. Brno www.cerm.cz
Evidence number / Evidenční číslo:	MK ČR E 20461
ISSN:	1805-1391